

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

PROBLEMATIEK VAN DE GRONDWET(*)

Een paar jaar geleden nam ik lezing van een tekst die mij — althans intellectueel — verontrust heeft en die mij tevens zo geboeid heeft dat ik gedurende die jaren alle gegevens en beschouwingen, die ik kon vinden betreffende dit onderwerp, heb bijeengebracht. Het betreft hier trouwens iets dat mij nauw aan het hart ligt. De basis van onze staatsinstellingen, de wettelijkheid, de rechtszekerheid en niet het minst de waarborgen tegen willekeur en de bescherming der persoonlijke vrijheid der staatsburgers.

U hebt begrepen dat mijn uiteenzetting van vandaag zal handelen over deze tekst en de bedenkingen die men er kan bij maken, zodat ik best doe hier van deze tekst lezing te geven, die dan beter dan de gegeven titel « Problematiek van de grondwet » — die veel te algemeen is — zal aankondigen waarover ik het ga hebben. Ik koester de stille hoop dat dit uitgelezen gezelschap even verwonderd zal zijn als ik destijds zelf bij het horen van de tekst en bij het vernemen van de naam van de persoon die deze tekst heeft uitgesproken. De tekst is te lezen in een boek uitgegeven door het Institut belge de Science Politique, betreffende « Le Problème des grandes Agglomérations en Belgique ». Het bevat toespraken, bijdragen en tussenkomsten van een colloquium dat over dit onderwerp gehouden werd te Brussel in de maand november 1956.

Ziehier dan deze tekst:

« Je me permets cependant d'exprimer un vœu : que tous ceux qui, à quelque titre que ce soit, comme expert, ou comme parlementaire, seront appelés à voter une loi, la fassent aussi bonne que possible en ne se préoccupant pas trop de la constitution. Il ne faudrait pas que des considérations d'ordre constitutionnel viennent rendre obscure, imprécise, ou inefficace, une loi dont tout le monde s'accorde à reconnaître qu'elle est indispensable, et si par hasard cette nouvelle loi vienne à violer peu au prou, suivant des degrés que les spécialistes distingueront, l'un ou l'autre article de la Constitution, il me paraît qu'il y a deux considérations qui doivent lever tous les scrupules.

La première c'est que ce ne serait pas la première loi que les spécialistes disent être inconstitutionnelle et les lois inconstitutionnelles se portent pas plus mal que les autres.

La deuxième, c'est qu'en réalité la Constitution est une oeuvre commune. A partir du moment où tout le monde est d'accord pour modifier la constitution sur un point déterminé, elle est modifiée. Donc, si tout le monde est d'accord pour violer la Constitution, je ne crois pas pour ma part que ce serait extrêmement important. » (1)

Deze woorden, geachte vergadering, werden uitgesproken door onze confrater en oud-Minister de Heer Marcel Gregoire.

Nu moet U niet menen dat dit alleen de mening is van één enkel persoon, die door niemand wordt bijgetreden. Heel wat vooraanstaande burgers, en niet het minst de heren van de politiek, delen deze mening. Ze durven het echter meestal niet in het publiek zeggen of schrijven, zodat het « en petit comité » blijft totdat ergens een « scribe » van een geleerd genootschap, als het Institut de Science Politique het optekent en het aan het publiek ten beste geeft. Dit alleen maar om erop te wijzen dat we hier niet voor de originele uiting staan van een alleenstaand denker waarover niemand zich zou moeten druk maken. We vernemen trouwens uit het verslag dat de heer Grégoire, een warm applaus te beurt viel na de tussenkomst waarvan ik U het bijzonderste deel heb voorgelezen.

De heer Wigny, die even later het woord nam, deed het in volgende bewoordingen, en ik citeer opdat men mij niet zou kunnen beschuldigen iets verdraaid te hebben.

« Je ne sais s'il faudrait interpréter la pensée de Monsieur Grégoire qui a pris la forme d'un vœu, et qui a été applaudi pour son élégance dans cette assemblée, (u bemerkt hoe handig de hoeken hier worden afgerond, en hij gaat verder) comme une invitation à la révolte juridique. »

« Si la conclusion de l'Institut belge des Sciences Politiques est que les faits qui sont plus forts que les lords maires, doivent conditionner le droit constitutionnel, tout ce que je puis dire c'est que c'est une conclusion très intéressante. » (2)

Een zeer belangwekkend probleem is het alleszins, en een probleem dat in het kader van het grondwettelijk recht en de politieke wetenschappen van even groot belang is als de problemen die zich stellen rond de problematiek van de aktuele grondwetsherziening. De toehoorders die er zich aan verwacht hebben hier van mij meer te vernemen over de grondwets-

(*) Voordracht gehouden, op 9 november 1963, op de openingsvergadering van de Conferentie der Jonge Balie te Leuven.

herziening, zullen mij dan ook willen verontschuldigen, dat ik vandaag een ander probleem behandel.

Het valt onmiddellijk op dat de tekst die ik in het begin voorlas getuigt van pragmatisme. Men stelt de feiten boven het recht. Wat nuttig is, is te verkiezen boven hetgeen recht is. Wanneer het recht toch niet kan gesanctionneerd worden, waarom zou men er zich dan over bekommeren? Een geesteshouding die, helaas, op onze dagen veld wint.

Maar ik spreek hier over grondwettelijk recht en niet over rechtsfilosofie. Toch kan ik niet nalaten er hier even op te wijzen dat heel wat mensen die met zeer veel overtuiging en terecht tekeer gaan tegen willekeur en dictatuur, terzelfdertijd het pragmatisme onderschrijven en er zich niet van bewust zijn dat zij zoveel gemeen hebben met diegenen die zij bestrijden. Maar er is meer in de geciteerde tekst, nl. een zeker misprijzen voor de specialisten, die het zelden eens zijn indien zij zich moeten uitspreken over de grondwettelijkheid van een wetsontwerp, een wetsvoorstel of een geplande hervorming. Maar alvorens ik hier verder kan over handelen moet ik even terug.

De vraag stelt zich immer van in de beginne: wat is de grondwet? Wanneer wij de handboeken open slaan, (Prof. Mast) dan lezen wij dat «de grondwet de wet is die tot grondslag dient van alle overige wetten, de wet die de normen inhoudt welke de vestiging, de structuur en de uitoefening van het souverain gezag betreffen. Zij regelt de inrichting van de staatsmachten, hun onderlinge verhouding alsmede de grondrechten die aan de burgers zijn toegekend. Het is de wet waarop heel ons staatsbestel rust. Ieder overheidsorgaan put er rechtstreeks of onrechtstreeks zijn bevoegdheid uit. De machten worden uitgeoefend op de wijze door de grondwet bepaald. Dat de grondwet slechts door eenstituante mag gewijzigd worden en dat dit slechts kan gebeuren op de wijze voorzien in artikel 131 is een waarborg voor de staatsburgers, ter handhaving van hun rechten en vrijheden voorzien in de grondwet. De wetgever mag zich evenmin beroepen op een praktijk of gewoonte om zich een bevoegdheid aan te matigen, die niet deze is, die ze krachtens de grondwet heeft verkregen» (3). De grondwet is, alhoewel niet uitsluitend, een rem voor de overheidsorganen en dit is ook de bedoeling geweest van de constituerende vergadering. We moeten maar kijken naar de diverse artikelen ter bescherming van domicilie, eigendom en diens meer. Onze grondwet sluit hier aan bij de verschillende constituties uit de tijd van de Franse Revolutie, zoals de «Déclaration des droits de l'Homme et du Citoyen». We mogen echter niet vergeten dat ook de charters en vrijheden der gemeenten in onze middeleeuwen deze en andere rechten en vrijheden waarborgden tegen het optreden van de heer.

Indien evenwel de wetgevende macht zich gedraagt zonder rekening te houden met artikelen van de grondwet, indien zij met andere woorden, wetten maakt die ongrondwettelijk zijn, dan zal zij door geen enkele rechtsmacht kunnen gecontroleerd worden.

De rechtspraak van het Hof van Cassatie heeft steeds, voor zover mij bekend, geweigerd de grondwettelijkheid der wetten na te gaan (4). We staan dus voor het feit dat de wetgevende macht niet op een doeltreffende wijze gecontroleerd wordt. Er is enkel een controle vanwege de kiezers, weinig doeltreffend trouwens, daar zij voor dergelijke problemen weinig interesse opbrengen.

Als we nu het publieke leven, de instellingen en hun werking, onder ogen nemen, dan kunnen we de vraag

stellen of het politieke leven nog op deze principes gegrond is, door destituante gewild (5).

Treft men de ekonomie van de grondwet, de politieke ideeën van de grondwetgever nog aan in ons hedendaags Belgisch staatsbestel? De grondwetgever heeft de uitvoerende macht en de Koning tegenover de wetgevende macht willen stellen, en omgekeerd, waardoor hij een evenwicht heeft willen bekomen. Wat blijft er van deze conceptie nog over? Nu het Parlement en de Regering bijna altijd hand in hand werken. De meerderheid in het Parlement bepaalt wie deel zal uitmaken van de Regering. Welke Regering zou het nog aandurven te regeren tegen het Parlement en wie is er zich nog van bewust dat een regering het volste recht heeft te regeren tegen de zin in van het Parlement? Dat alleen het Parlement op een wettelijke manier een einde zou kunnen stellen aan een regering door te weigeren de financiewet te stemmen, zodat de regering zonder inkomsten zou verplicht zijn ontslag te nemen. De Regering zou derwijze één jaar aan bod kunnen blijven, tegen de zin in van het Parlement. Het is immers de Koning die de Ministers benoemt en afzet en niet het Parlement.

In artikel 25 van de Grondwet lezen wij dat alle machten uitgaan van de Natie. Zouden wij in onze tijd nog kunnen zeggen dat die machten uitgaan van de Natie? Neen. Hierbij denken wij aan de macht van de politieke partijen, de syndikaten, de beroepsverenigingen en de andere belangengroepen (5).

Nu mogen we evenwel niet te voortvarend zijn. Deze vaststellingen en het feit dat men zich soms ergert om deze toestand, doet alleen de belangwekkende vraag rijzen: «Is het wel zo, dat dit alles in strijd is met de grondwet?»

Nu zou het verkeerd zijn te menen dat men pas op onze dagen wetten heeft gestemd waarvan men beweerd heeft dat ze ongrondwettelijk zijn, alhoewel toch moet aangestipt worden, dat destijds hieromtrent heel wat meer deining ontstond. De grondwet was amper een paar jaar oud, toen er stemmen opgingen tegen het oprichten van de Orde van Leopold. Heel wat volksvertegenwoordigers waren de mening toegedaan dat zulks in strijd was met de grondwet. De wet van 18 april 1851 op het faillissement geeft de curator het recht de brieven aan de gefaalde gericht te openen, dan wanneer het briefgeheim onschendbaar is krachtens artikel 22 van de grondwet. Enkele jaren later, op 7 februari 1859 werden de werkrechtshraden opgericht. Hierin zag men uitzonderingsrechtbanken die niet voorzien zijn in de grondwet en waarvan de leden niet onafzetbaar zijn. Artikel 100 van de Belgische grondwet bepaalt dat de rechter voor het leven benoemd wordt, de rechter kan slechts afgezet worden door een vonnis.

In artikel 94 lezen we dat er geen commissies of uitzonderingsrechtenbanken mogen opgericht worden onder welke benaming ook.

De wet van 16 maart 1865 geeft aan de beheerraad van de Spaarkas de bevoegdheid kennis te nemen van geschillen betreffende deposito's op spaarboekjes tot een bedrag van 500 fr., dan wanneer artikel 92 van de Belgische grondwet bepaalt dat betwistingen betreffende burgerlijke rechten uitsluitend tot de bevoegdheid van de rechtbanken behoren (6).

Ik kan hier onmogelijk alle wetten aanhalen waarvan men de grondwettelijkheid heeft betwist. Ik wil hier enkel herinneren aan de controversen betreffende de oprichting van de Raad van State en betreffende de «ja-neen» volksraadpleging waarbij het volk uitgenodigd werd zich uit te spreken over de wenselijkheid dat koning Leopold III zijn grondwettelijke macht opnieuw zou uitoefenen.

U kent allen het probleem van de grote agglomeraties. Velen zien de noodzaak in, en dit sinds vele jaren, het samenvoegen van verschillende gemeenten tot één enkele te bewerkstelligen. Velen hebben opgeworpen dat dit ongrondwettelijk zou zijn omdat het in strijd zou zijn met de gemeentelijke autonomie, een principe vervat in de grondwet. Men was daarvan zo overtuigd, maar zonder daarom uit het oog te verliezen dat er iets moest gedaan worden om de gemeenten dichter bij elkaar te brengen, dat de constituanten van 1921, in artikel 108 heeft laten opnemen dat provincies en gemeenten zich mogen verenigen of zich mogen verstaan, om samen gemeenschappelijke belangen van provinciaal of gemeentelijk belang, te behartigen. Men heeft er dus een tussenoplossing gezocht die het ontstaan tot gevolg had van de interprovincialen en intercomunalen, die we thans kennen.

Dit alles om er op te wijzen dat men ervan overtuigd was dat een wet die verschillende gemeenten samensmelt in strijd is met de grondwet. Dergelijk wetsvoorstel werd trouwens op 24 maart 1920 door volksvertegenwoordiger Max Hallet ter Kamer neergelegd. Max Hallet was overtuigd dat zulks niet in strijd was met de grondwet, hij wilde zo maar twintig gemeenten van de Brusselse agglomeratie samensmelten (7).

Nu zijn er naast diegenen die meenden dat een samensmelten van gemeenten niet conform is aan de grondwet, juristen geweest die ervan overtuigd waren dat er absoluut geen bezwaren van grondwettelijke aard te vinden waren om een dergelijke wet uit te vaardigen. Gezaghebbende juristen als de heer Pierre Wigny en als Professor De Meyer zijn die mening toegedaan (8). In dergelijke omstandigheden moet het ons niet verwonderen dat sommige, zelfs zeer vooraanstaande lieden, zich laten ontvallen « laten we er ons niet om bekommeren of deze of gene wet grondwettelijk is, de specialisten weten het toch ook niet. »

We stellen nu andermaal de vraag: « Hoe moet de grondwet geïnterpreteerd worden? » Is het dan zo moeilijk? Stellen dezelfde problemen zich dan niet bij het interpreteren van andere wetteksten?

Wanneer we ons afvragen hoe een bepaalde tekst uit het privaatrecht of uit het administratief recht moet geïnterpreteerd worden, dan beschikken we over een heel gamma rechtspraak en doctrine, die het gevolg zijn van het hanteren van die wetteksten door rechtspractici. De wijze waarop zij de wet toepassen of begrijpen is controleerbaar. De mening van de advocaat, in zijn besluiten naar voor gebracht, wordt gecontroleerd door de besluiten van de tegenpartij of door het vonnis van de rechter, die op zijn beurt kan gecontroleerd worden door de rechter die kennis neemt van de zaak in graad van beroep. Er is daar een hele activiteit rond die wet, waaruit soms een bepaalde betekenis naar voor komt.

De Nederlanderse Meester Kotting drukt zulks als volgt uit: « Het verschil tussen de vorming van een oordeel over grondwettigheid en een oordeel over wetmatigheid ligt in hoofdzaak daarin dat hantering van de grondwet in het algemeen plaatsvindt met als enig toetsmiddel het eigen inzicht en de eigen consciëntie van de handelenden, terwijl de gewone wet wordt gehanteerd door, althans onder supervisie van « law officials », die de wet toepassen. De hier gevolgde opvatting brengt echter mede dat de law officials gehouden moeten worden geacht, de wet te toetsen aan het denken en handelen in de gemeenschap der rechtsgenoten ». (9).

Het eigen inzicht en de consciëntie van degenen die de grondwet hanteren, dus van de Parlementsleden, die zich zouden moeten afvragen of de wet die ze stemmen

strookt met de grondwet en ze op die wijze hanteren. Het eigen inzicht van de politiekers in de grondwet? Maar kennen de meesten van hen de grondwet wel voldoende?

Al te weinig staatsburgers kennen de grondwet, indien we evenwel van iemand mogen verwachten dat hij de grondwet wel kent, dan is het van de politiekier en niet alleen van deze die ook jurist is.

Ik herinner me dat een Limburgs parlamentslid, en niet één van de minste, want hij is thans Minister, voor een tiental jaren op een studentenvergadering naar voren bracht, dat men moest een vierde Hof van Beroep oprichten, speciaal voor Limburg en de Kempen. Toen één der toehoorders, die vlijtig de cursus van Professor Brusselmans had gestudeerd, de vraag stelde of hij zinnens was de grondwet te laten herzien, was het achtbaar lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers zeer verbaasd. Van artikel 104 van de grondwet had hij klaarblijkelijk nooit gehoord, en zijn enige reactie bestond erin te zeggen, dat men daarop wel iets zou vinden. Het komt wel in orde, zeggen de politiekers.

Het ligt niet in mijn bedoeling een steen naar die heer te werpen, verre van daar. Hij is trouwens geen jurist. Ik wens er enkel op te wijzen dat zelfs het politiek personeel op het hoogste niveau de bepalingen van de grondwet onvoldoende kent.

Wanneer nu dit politiek personeel, diegenen dan die de constitutie wel kennen en zelfs zeer goed kennen, op de ene of andere manier gehouden zijn deze te interpreteren, laten ze zich al te zeer leiden door de politieke noodzaak van de dag. Hun politieke overtuiging haalt het op hun juridisch inzicht. U zult het mij niet kwalijk nemen, indien ik even teruggrijp naar die treurige palabers die ontstaan zijn rond hetgeen men de « Koningskwestie » noemt. De tegenstrevers van koning Leopold beweerden allen dat de Koning daden had gesteld in strijd met de grondwet, dan wanneer oude voorstanders van de Koning de mening waren toegedaan dat men hem niets kon verwijten. Beide partijen lieten zich hierbij leiden door hun politieke opinie, door hun gevoel, of althans voor velen, door de band met hun politieke partij.

Eén enkele pikante bijzonderheid toch: enkele dagen vóór de volksraadpleging schreef de sekretaris van de Koning dat de Koning zou afzien van alle rechten op de troon voor zijn zoon Alexander. Indien de Koning dit werkelijk moest verklaard hebben zou hij ontegensprekelijk een handeling gesteld hebben die ongrondwettelijk was, vermits de grondwet bepaalt wie recht heeft op de Kroon en de Koning aan deze volgorde niets kan wijzigen. Het pikante zit hem nu hierin: de tegenstrevers van de Koning, die hem steeds hadden verweten zoveel ongrondwettelijke daden gesteld te hebben, hebben op deze verklaring niet gereageerd, juist omdat deze paste in het kader van hun politiek.

Zoëven had ik U gezegd dat de Belgische rechter de constitutionaliteit van de wetten niet onderzoekt hetgeen o.a. voor gevolg heeft dat de rechtspraak betreffende de betekenis van de ene of de andere term of bepaling uit de grondwet zeer schaars is en in de meeste gevallen gewoon onbestaanbaar. Ik zeg schaars, want we mogen niet uit het oog verliezen dat de grondwet ook een wet is die door de rechtbanken kan toegepast worden, althans sommige artikelen daarvan. Alleen de confrontatie tussen wet en grondwet kunnen we in de rechtspraak niet beleven, hetgeen in het omgekeerde geval, nl. wanneer rechtbanken wel de grondwettelijkheid zouden controleren, een rijke bron zou zijn die ons zou leren wat de grondwet voorschrijft

en wat niet. Dat er sommige artikelen in de rechtspraak wel aan bod komen kan ik U best aantonen door te herinneren aan de veelvuldige rechtspraak die sedert het ontstaan van de Raad van State tot stand is gekomen betreffende de betekenis van politieke en burgerlijke rechten in artikelen 92 en 93 van de grondwet.

Onmiddellijk na de rechtspraak wens ik te wijzen op de betekenis van de adviezen van de afdeling wetgeving van de Raad van State. Eén der taken van de Raad van State bestaat erin de wetgever te helpen bij het tot stand komen van de wetten. De afdeling wetgeving geeft een gemotiveerd advies betreffende de teksten van wetsontwerpen, wetsvoorstellen alsmede van amendementen. Het is de bedoeling van de wetgever geweest aan deze afdeling van de Raad van State een advies, een gedacht te vragen betreffende de toekomstige wetteksten, niet betreffende de politieke opportuniteit van die teksten, maar betreffende hetgeen men toen heeft genoemd «la toilette juridique» van die teksten, het juiste gebruik van de rechtstermen, de samenhang met reeds bestaande wetten, de overeenkomst tussen de Franse en de Nederlandse tekst, enz.

Welnu, indien de Raad van State de concordantie tussen de teksten moet nagaan dan moet hij ook onderzoeken of de tekst van de toekomstige wet wel in overeenstemming te brengen is met de grondwet, die ook een wet is ⁽¹⁰⁾.

U ziet onmiddellijk dat hier, door middel van adviezen die niet bindend zijn, aan vooraanstaande juristen de mogelijkheid geboden wordt de grondwet te toetsen en te interpreteren.

Het geheel van de adviezen uitgebracht over de grondwettelijkheid van een wetttekst zou ontegensprekelijk kunnen suppleëren aan een gebrek aan jurisprudentie. Nu stellen we echter vast dat het aantal adviezen betreffende deze kwestie eerder gering is. Mij zijn alleen ongunstige adviezen bekend betreffende een wetsontwerp inzake het kiesrecht van de vrouw die de Belgische nationaliteit verwierf door huwelijk. Het wetsontwerp betreffende de goedkeuring van het verdrag der Europese Gemeenschap en Defensiegemeenschap ⁽¹¹⁾.

Het komt mij voor dat heel wat adviezen nooit het daglicht zien omdat de teksten nooit ter sprake komen in het Parlement en de adviezen desbetreffende dus ook niet te lezen zijn in de Parlementaire annalen. Er blijft ons dan nog de doctrine over maar ook daar wordt onze verwachting bedrogen.

De auteurs brachten ons ofwel werken betreffende de staatsleer, betreffende de politieke en wijsgerige begrippen die aan de grondslag liggen van een staatsbestel ofwel, wanneer ze bij het juridische blijven, verstrekken zij uitleg betreffende de wetten die onmiddellijk aanleunen bij de grondwet en er om zo te zeggen uit voortvloeien.

Laten we even het voortreffelijk werk van Professor Thonissen openslaan, «La constitution belge annotée», en lezen we bv. wat daar geschreven wordt over artikel 23: «Het gebruik in België der gesproken taal is vrij, het kan slechts door de wet geregeld worden en alleen voor de handelingen der openbare overheid en voor de gerechtszaken».

Wij krijgen eerst een beschouwing over de noodzakelijkheid de vrijheid van taalgebruik te waarborgen. Dan een historisch overzicht van het taalgebruik in onze gewesten, gevolgd door de verklaring dat het noodzakelijk is slechts één taal te gebruiken voor openbare handelingen, want dat was de bedoeling van de constituanten. Om dan te vervolgen met een overzicht van de destijds van kracht zijnde taalwetten.

Wat nu, volgens mij, van belang is, is de betekenis van de woorden «acte de l'autorité publique» — «handelingen der openbare overheid». Bedoelt men hier alleen de taal waarin wetteksten en reglementen, rechtshandelingen, enz... moeten worden opgesteld? Betekent dit dat men een ambtenaar achter zijn bureau kan verplichten een bepaalde taal te spreken? Wij moeten weten wat de wetgever mag regelen en wat hij niet mag regelen. Daarom moeten wij de draagwijdte kennen van die termen. Ze zijn van het grootste belang. Welnu, over die betekenis als dusdanig leren we, en ik herhaal het, in het zeer voortreffelijk werk van Professor Thonissen, daar niets over.

En dit werk werd dan geschreven in een tijd waarin Professor Laurent ieder woord, ieder komma van het burgerlijk wetboek onder het mes nam, om toch maar achter de ware betekenis te komen. Het zou interessant zijn na te gaan op welke wijze de moderne auteurs commentaar brengen. Zulks zou ons evenwel veel te ver leiden. Na een oppervlakkig onderzoek komt het mij voor dat men volgens de opvattingen van Professor Thonissen verder werkt, alhoewel natuurlijk de geweldige vorderingen, die het staatsrecht in ons land heeft gemaakt, in deze moderne werken weerpiegeld zijn.

Rechtspraak en rechtsleer betekenen dus voor het interpreteren, het verstaan van de grondwet niet wat zij betekenen voor de overige wetten.

Wanneer nu een jurist naar zijn mening gevraagd wordt betreffende een grondwettelijke vraag, zal hij in de meeste gevallen niet beschikken over deze hulpbronnen. Zijn mening zal persoonlijk zijn en de antwoorden op de vraag zullen dan ook dikwijls door zoveel juristen op zoveel verschillende manieren beantwoord worden.

U ziet dan ook in welke povere positie de mening van die ene of die enkele specialisten inneemt tegenover de macht van politieke partijen die zeker over studie-burelen beschikken, die zullen bepalen hoe de grondwet moet verstaan worden.

Moeten we dan verwonderd zijn over de woorden van Meester Grégoire, die weinig aandacht schenkt aan de mening van de specialisten. Er is toch altijd iemand, zo denkt hij erbij, die iets zal vinden om ons diets te maken dat de grondwet alweer met de voeten getreden wordt.

Eén van de belangrijkste sociale noden in een maatschappij, is de rechtszekerheid ⁽¹²⁾. We moeten inderdaad in een geordende maatschappij weten, en dit op voorhand, hoe een bepaalde rechtsverhouding zal verlopen en welke oplossing aan een geschil zal gegeven worden. Nu weet ik ook dat in het administratief recht, in het economisch en sociaal recht, en zelfs in het civiele recht, heel wat situaties zijn die absoluut niet stroken met de gestelde eisen van orde en van rechtszekerheid. Zulks mag niet onderschat worden, maar de rechtsonzekerheid stelt heel wat grotere moeilijkheden daar waar de basiswet in het gedrang komt. Heel de natie is hier immers intenser bij betrokken.

U hebt wellicht de indruk gehad in de loop van deze uiteenzetting dat ik eraan houd dat ook de wetgevende macht, waarvoor in rechte geen controlemiddel bestaat, zou in toom gehouden worden, en dat ik zo maar durf veronderstellen of vrees, dat de heren van de politiek ons wel eens zouden kunnen onderdrukken.

Men moet me niet verkeerd begrijpen. Als ik spreek van wetgevende macht dan denkt U wellicht aan de heren die thans in het Parlement zetelen en waaronder zich heel wat goede confraters bevinden. Als ik het

over de juridische term wetgevende macht heb, moet U daarbij denken aan al degenen die in ons land deze macht hebben bekleed en ook aan dezen die ze nog zullen bekleden. En wie kan er ons met zekerheid zeggen hoe de meerderheid in het Parlement er zal uitzien binnen 100 jaar?

Houdt U het voor onmogelijk dat er ooit een meerderheid aan de macht zou komen die er fascistische of communistische ideeën op na zou houden; het moge dan nog zijn dat deze lieden aan de macht zouden komen op een wettelijke manier, langs vrije verkiezingen, zonder enige revolutie.

Het is in die omstandigheden dat een minderheid, een verdrukte minderheid misschien, naar de grondwet zou moeten kunnen grijpen om haar rechten te laten gelden, door voor te houden dat de machten niet meer worden uitgeoefend op de wijze door de grondwet voorzien. Maar moet er dan niet gevreesd worden dat er zich in die meerderheid mensen zouden bevinden die verstandig genoeg zouden zijn hun wetten zo te formuleren en voor te stellen, dat ze de mogelijkheid zouden hebben, voor te houden dat ze niet in strijd zijn met de grondwet. Want dat de grondwet niet zo maar volgens hun eigen inzicht dient geïnterpreteerd?

Het zou een utopie zijn te denken dat de tussenkomst van juristen paal en perk zou kunnen stellen aan het optreden van groepen of politieke partijen die het niet nauw nemen met de grondvrijheden en de structuur van ons staatsbestel.

Het komt me evenwel voor dat een jarenlange traditie, gevestigd door vooraanstaande juristen, een traditie dan in de interpretatie en de opvattingen betreffende de draagwijdte en de betekenis van de grondwet een element van rechtszekerheid zou uitmaken dat aan komende generaties veel naderigheid zou kunnen besparen.

U zult hierop misschien antwoorden dat het onmogelijk is een lijst op te stellen van alle mogelijke gevallen die zich ooit zouden kunnen voordoen met de voorgeschreven oplossing erbij en U zoudt ook terecht kunnen opwerpen dat het evenmin mogelijk is eensgezindheid te bekomen tussen de juristen en dit gedurende zoveel generaties als er nodig zijn om te kunnen spreken van een traditie.

Toch zult U moeten toegeven dat het niet onmogelijk moet zijn dat juristen de principes zouden opsporen volgens dewelke de grondwet moet geïnterpreteerd worden. Moet men zich laten leiden door de ekonomie van de wet, door haar geest, of moet men zich eerder restrictief aan de tekst houden? Hebben de voorbereidende werken enige betekenis? In welke mate moet men er zich door laten inspireren? Indien men betreffende deze punten een min of meer gemeenschappelijk standpunt kan verwerven, zou dit reeds een enorme stap vooruit zijn.

Op die wijze zullen ontegensprekelijk heel wat mogelijke oplossingen wegvallen die misschien zeer interessant zijn van theoretisch standpunt uit, maar die als onbruikbaar zullen afgewezen worden omdat ze te ver staan van de algemene opvatting.

Om tot dergelijke principes te komen moet men, mijns inziens, eerst en vooral nagaan wat de grondwet is en wat ze niet is van juridisch-technisch standpunt uit.

Onze grondwet is geen verklaring van principes. Met morele voorschriften, rechtsfilosofische of politieke slagzinnen heeft ze niets te maken. Het zijn wetten uit het positieve recht, klaar, duidelijk en toepasselijk. De Belgische grondwetgever deed niet aan theoretische

bedenkingen en beschouwingen. Laten we even vergelijken. In de voorafgaande verklaring van de « Déclaration des droits de l'homme et du citoyen », lezen we dat het eigendomsrecht een onschendbaar en onverjaarbaar natuurrecht is. Onze grondwet beschermt het eigendomsrecht daadwerkelijk en niet in theorie, door vast te stellen met welke normen de wetgever zal moeten rekening houden bij het vaststellen van de wijze waarop de burgers kunnen onteigend worden ⁽¹³⁾.

Aan de basis van deze korte, klare en duidelijke rechtsregels, ligt natuurlijk een opvatting waaraan ze ontsproten zijn. Datgene nl. wat men er achter kan lezen, de geest, de ekonomie van de wet. Het is mijns inziens totaal verkeerd deze geest met de wet zelf geuik te steunen en te verklaaren dat hetgeen in strijd is met de geest van de grondwet ook in strijd is met de grondwet zelf. Hoe dikwijls is men niet geneigd op te werpen dat deze of gene bepaling tegen de scheiding der machten is. De grondwetgever heeft wel drie machten in het leven geroepen, maar ik vind nergens een artikel waarin te lezen staat dat deze volledig moeten gescheiden zijn. De grondwetgever voorziet zelf in artikel 107, dat in bepaalde gevallen de rechterlijke macht de uitvoerende macht kan controleren, nl. door besluiten in strijd met de wet niet toe te passen.

Destituante was overtuigd van het principe der scheiding van de machten, maar dit werd niet in de grondwet opgenomen. We moeten er dus ook geen rekening mee houden. De heer Raikem, één van de belangrijkste leden van destituante van 1831, verklaarde in 1832, ter gelegenheid van een debat betreffende het oprichten van de Orde van Leopold: « Le pouvoir législatif peut donc faire tout ce que la constitution ne défend pas et c'est le cas d'appliquer la maxime: tout ce qui n'est pas défendu est permis » ⁽¹⁴⁾.

Het is inderdaad te verkiezen zoveel mogelijk toe te laten aan de wetgever maar dan vast te houden en er op te letten dat de 139 artikelen zouden toegepast worden. Indien de wetgever deze artikelen eerbiedigt mogen we gerust zijn dat er voldoende waarborgen bestaan om onze vrijheden te beschermen en om alle politieke avonturen te dwarsbomen.

Onze constitutie is trouwens zo soepel, dat de wetgever zelden in botsing zal komen met de grondwet, zolang hij behept is met goede inzichten. Een interpretatie naar de geest zou het constitutioneel recht veel te stroef maken. De wetgever zou gemakkelijker in botsing komen met de grondwet en zou ze ook gemakkelijker overtreden. Eens dat de geest overtreden is, in de mening dat zulks niet mag, zal men ook veel gemakkelijker de tekst, maar dan naar de letter geïnterpreteerd, overtreden, zodat het mijns inziens veel gemakkelijker is te opteren voor een interpretatie naar de geest, naar de ekonomie van de wet.

Ik heb in de loop van deze uiteenzetting uw aandacht willen vestigen op het feit dat de poli-interpretabiliteit een gevaar inhoudt, misschien niet zozeer op onze dagen, maar intellectuelen moeten naar de toekomst kijken. Deze poli-interpretabiliteit en het gebrek aan steun bij rechtspraak en rechtsleer brengen de rechtszekerheid in gevaar. De verwarring die er heerst voor wat aangaat de juiste betekenis van de grondwet brengt reeds nu op onze dagen mee dat vooraanstaande juristen en personaliteiten uit het politieke leven de grondwet niet au sérieux nemen, en er enkel een vervelend casse-pied in zien voor de schone plannen en programmaties die zij koesteren. Er bestaat misschien een oplossing waar ik nog niet heb over gesproken, omdat ze de lege ferenda is en

omdat ze zeer weinig kans heeft een realiteit te worden, nl. de oprichting van een Constitutioneel Hof. Zulks zou evenwel op zulk een tegenstand stuiten dat ik in dit verband moet denken aan luchtkastelen. De nadelen verbonden aan de oprichting van zulk een Constitutioneel Hof zijn trouwens niet denkbeeldig.

Veel meer wil ik preconiseren dat een grotere belangstelling voor de grondwet, en dan in alle lagen van de maatschappij en voornamelijk bij de juristen, een stap vooruit zou kunnen zijn. De specialisten van het grondwettelijk recht, zowel onze tijdgenoten als deze die hen zullen opvolgen, wacht van hun kant een grote taak, nl. door studie en onderlinge kontakten een rechtsleer op te bouwen die ernaar streeft eenheid te bereiken in de opvatting betreffende de interpretatie van de grondwet om alzo een traditie rond de grondwet in het leven te roepen die ze moet ondersteunen, om alzo een sterke basis te bekomen voor onze maatschappij, zodanig dat ze respect zou afdwingen en dat men er rekening zou moeten mee houden.

Onze voorouders in de Middeleeuwen hebben beloften gebouwd, niet alleen om hun schatkist in op te bergen en te verbergen, maar voornamelijk om hun charters en de bewijzen van hun vrijheden te beschermen tegen hun vijanden.

Wat de bouwmeesters in de Middeleeuwen hebben gedaan om hun rechten te beschermen, dat kunnen de juristen in onze tijd ook doen, maar dan op hun manier.

Ik bevind mij hier aan de zetel van het Openbaar Ministerie. Het is niet mijn bedoeling geweest een requisitorium uit te spreken tegen de heren van de politiek of tegen de heren waarvan ik de naam heb uitgesproken, verre van daar. Ik heb enkel uw aandacht willen vestigen op de grondwet en op de problemen die rijzen in verband met haar toepassing. Het

zal dan ook niemand verwonderen dat ik vanop deze zetel mijn uiteenzetting besluit met de woorden die hier zo dikwijls worden uitgesproken: «Ik vraag de toepassing van de wet, in casu van de grondwet».

Mr. Willy LENS,
Advocaat te Leuven.

- (1) Le Problème des Grandes Agglomérations en Belgique, Brussel, 1957; p. 137.
- (2) Op. cit., p. 138.
- (3) A. Mast, Administratief Lexicon; deel G 3: de Grondwet.
- (4) Cass 23 juli 1849; Pas. 1849, p. 443; Cass. 10 dec., 1928; Pas. 1929; Cass. 14 okt. 1935; Pas. 1936; Cass. 18 okt. 1949; Pas. 1950, p. 50; Cass. 14 dec. 1950; Pas. 1951, p. 242; Cass. 26 nov. 1951; Pas. 1952, p. 157.
- Zie ook: Vermeylen, De rechterlijke macht en de ongrondwettelijke wet; R.W. 1931-1932, 613-620; Leon Hallet, Le pouvoir judiciaire est-il appelé à rechercher si une loi est oui ou non conforme à la constitution; B.J. 1923, p. 354.
- (5) Hierover leze men: Ganshof van der Meersch, Pouvoir de l'Etat et Règle de Droit, Brussel, 1957.
- (6) Ganshof Van der Meersch, Revue de l'université de Bruxelles; april-juni, 1954, p. 11.
- (7) Op. cit., nr. 1, p. 93.
- (8) Op. cit. nr. 1, p. 112 en p. 126.
- (9) Handelingen van de Vereniging voor Wijsbegeerte des Rechts. XLVI (tweede gedeelte), 1962. Zwolle, 1963, p. 6.
- (10) Men leze hierover: F. Perin, Le contrôle de la constitutionnalité des projets et propositions de lois par la section législative du Conseil d'Etat, J.T. 1951, p. 329.
- (11) Betreffende het toetreden van België tot supranationale gemeenschappen, raadplege men o.a.: Ganshof van der Meersch, P. De Visscher, A. Mast. Avis donné au Gouvernement au sujet des dispositions constitutionnelles qu'il y aurait lieu de réviser en vue de permettre l'adhésion de la Belgique à une communauté politique supranationale; Documents parlementaires. Chambres. Session 1952-53, nr. 696.
- Ganshof van der Meersch: La constitution belge et l'évolution de l'ordre juridique international; Annales de Droit et de Science politique, 1952.
- (12) «La première valeur sociale à atteindre c'est la sécurité juridique» Roubier; Théorie générale du droit, 1946, p. 269.
- «... si les pouvoirs législatif ou exécutif, par des décrets d'occasion, font des accrocs répétés à la constitution, la sécurité juridique est ébranlée»; Du Pasquier, Introduction à la théorie générale et à la philosophie du Droit; 3e ed., p. 302.
- (13) Overgenomen uit A. Mast. Administratief Recht, p. 148.
- (14) Op. cit., nr. 1, p. 116.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. - 18 juni 1964.

Voorzitter: M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever: M. Polet.

Advocaat-generaal: M. Delange.

Advocaten: Mrs. Van Rijn en Pirson.

1. N.M.B.S. — Personeelsstatuut. — Geen arbeidsovereenkomst.

2. Bevoegdheid en aanleg. — Arbeidsongevallenwet als zodanig niet toepasselijk op arbeiders met reglementair statuut. — Geen speciale bevoegdheid van de vrederechter.

1. Het reglementair personeelsstatuut van de N.M.B.S. sluit uit dat er tussen de N.M.B.S. en degenen onder haar personeelsleden die er aan onderworpen zijn, een door de wet van 10 maart 1900 beheerste arbeidsovereenkomst bestaat.

2. De gecoördineerde wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit arbeidsongevallen zijn als zodanig niet toepasselijk op arbeidsongevallen van arbeiders die een reglementair statuut hebben. De speciale bevoegdheid die art. 24 van voornoemde wetten aan de vrederechter toekent, strekt zich dus niet uit tot de rechtsovereenkomsten betreffende schade-

vergoeding uit arbeidsongevallen van arbeiders die een reglementair statuut hebben. Zelfs indien het statuut van de N.M.B.S. naar die wetten verwijst en ze toepasselijk verklaart op de arbeidsongevallen van haar personeel, is de vrederechter niet bevoegd om overeenkomstig art. 24 van die wetten kennis te nemen van de rechtsovereenkomst van een arbeider die aan het statuut onderworpen is.

N.M.B.S. t/ Bonte.

Gelet op het bestreden vonnis op 20 april 1962 gewezen door de Correctionele Rechtbank te Bergen, rechtdoende in hoger beroep;

Over het tweede onderdeel van het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1 en 8 van de wet van 25 maart 1876 betreffende de bevoegdheid houdende titel I van het voorafgaande boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, 1, 2, 4 van de wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 28 september 1931, 1 en 3 van de wet van 10 maart 1900, gewijzigd bij de wet van 4 maart 1954, op de arbeidsovereenkomst en 13 van de wet van 23 juli 1926, gewijzigd bij de wet van 1 augustus 1960, tot oprichting van de Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen,

doordat het bestreden vonnis door wijziging van het vonnis waarvan beroep heeft beslist dat de eerste rechter bevoegd was om kennis te nemen van verweerdere rechtsvordering die ertoe strekte door eiseres een jaarrente ter vergoeding van de arbeidsongeschiktheid, gevolg van een arbeidsongeval te doen betalen op grond dat verweerder, statutair personeelslid van eiseres, «rechtstreeks» onderworpen was aan de gecoördineerde wetten betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen, dat het statuut van het personeel van eiseres daaraan uitdrukkelijk herinnerde, en dat bij ontstentenis van enige uitzonderingsbepaling in de wetgeving waarbij de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen opgericht werd en welke deze instelling beheerst, artikel 24 van de voornoemde gecoördineerde wetten, dat in deze aan de vrederechter speciale bevoegdheid toekent, moest worden toegepast,

terwijl, wanneer het gaat om een personeelslid dat onder de bepalingen van het personeelsstatuut valt, de ontstentenis van een arbeidsovereenkomst, beheerst door de wet van 10 maart 1900, noodzakelijk de «rechtstreekse» toepassing van de voornoemde gecoördineerde wetten betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen uitsluit, inzonderheid de toepassing van de in deze wetten vervatte regel betreffende de speciale bevoegdheid van de vrederechter, zonder dat het statuut zelf erin kan voorzien :

Overwegende dat het bestreden vonnis aanneemt dat verweerder, arbeider bij eiseres, onderworpen is aan het personeelsstatuut, door het paritair comité ingesteld, overeenkomstig artikel 13 van de wet van 23 juli 1926 tot oprichting van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen;

Overwegende dat het reglementaire statuut uitsluit dat er tussen eiseres en degenen onder haar personeelsleden die eraan onderworpen zijn, een door de wet van 10 maart 1900 beheerste arbeidsovereenkomst bestaat;

Overwegende dat artikel 24 van de gecoördineerde wetten betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen bepaalt dat alleen de vrederechter bevoegd is om kennis te nemen van de rechtsvorderingen betreffende de schadevergoeding, aan arbeiders of hun rechthebbenden verschuldigd «krachtens deze wet», dat wil zeggen, in de bewoordingen van artikel 1 van deze wet, wegens ongevallen «overkomen aan werklieden in de loop en ter zake van de uitvoering der arbeidsovereenkomst beheerst door de wet van 10 maart 1900» en aan degenen die met deze arbeiders worden gelijkgesteld bij het eerste en derde lid van het voornoemde artikel 1, aangevuld bij artikel 1 van de besluitwet van 9 juni 1945, welke gelijkstelling uitsluitend geldt voor personen die met hun werkgever een contract van huur van diensten hebben aangegaan;

Dat hieruit volgt dat de voornoemde gecoördineerde wetten als zodanig niet toepasselijk zijn op arbeidsongevallen van arbeiders die een reglementair statuut hebben;

Overwegende dat zelfs in de onderstelling dat, zoals het bestreden vonnis vermeldt, het statuut van het personeel van eiseres verwijst naar de gecoördineerde wetten betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen en die toepasselijk verklaart in het onderhavige geval, de vrederechter in de huidige stand van de wetgeving toch niet bevoegd kon worden verklaard om van verweerdere rechtsvordering kennis te nemen overeenkomstig artikel 24 van de voornoemde gecoördineerde wetten;

Dat immers, behoudens afwijkende wetsbepalingen, alleen de wetgevende macht de regels betreffende de bevoegdheid van de gerechtshoven en rechtbanken kan bepalen en wijzigen;

Dat geen enkele wetsbepaling de rechtsvorderingen, gegrond op de bepalingen van het statuut van het personeel van eiseres, onttrekt aan de bij de wet van 25 maart gestelde regels op de volstreekte bevoegdheid of het paritair comité machtigt om die daaraan te onttrekken;

Dat het tweede onderdeel van het middel dus gegrond is;

En overwegende dat er geen reden is tot onderzoek, noch van het eerste en derde onderdeel van het eerste middel, noch van het tweede middel, die toch geen ruimere vernietiging zouden kunnen meebrengen;

Om deze redenen :

Vernietigt het bestreden vonnis, behalve in zover het door verweerder ingesteld hoger beroep ontvanke-lijk wordt verklaard;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Gelet op het enige artikel van de wet van 20 maart 1948, veroordeelt eiseres in de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi, rechtdoende in hoger beroep.

NOOT.

Blijkens vorenstaand arrest moet het begrip arbeidsongeval in de zin van de wetgeving op de arbeidsongevallen gedefinieerd worden in functie van de overeenkomsten van verhuur van diensten die door die wetgeving aangeduid worden. Als zulke overeenkomst niet aanwezig is, kan er geen arbeidsongeval in de zin van de wetten op de arbeidsongevallen bestaan, zodat die wetten dan ook niet als zodanig kunnen toegepast worden, inzonderheid wat betreft de speciale bevoegdheid welke die wetten aan de vrederechter toekennen.

Zo werd door de Raad van State, afdeling Administratie (advies van 30 augustus 1950, R.W. 1955-56, 1610) geadviseerd dat de tijdelijke werklieden van de Staat tegenover de Staat door een statuut gebonden zijn en de betrekkingen van dat personeel met de Staat niet worden beheerst door de wetgeving op het arbeidscontract; bijgevolg kunnen die werklieden de arbeidsongevallenwet niet invoeren.

Het is echter wel mogelijk dat een wet de definitie van arbeidsongeval verruimt (zie de opsomming in R.P.D.B. Complément, v^o Accidents du travail, nr. 22 e.v.), maar vooralsnog kan gezegd worden dat, bij ontstentenis van een overeenkomst van verhuur van diensten het bestaan van een band van ondergeschiktheid niet voldoende is om de bepalingen van de wetgeving op de arbeidsongevallen toepasselijk te maken (Cass. 10 februari 1958, R.W. 1958-59, 1749).

Het is ook mogelijk het begrip arbeidsongeval hetzij door overeenkomst hetzij door reglement te verruimen. Het is echter duidelijk dat men in zulk geval niet meer te doen heeft met het wettelijk begrip van arbeidsongeval. Het arrest van 18 juni 1964 zegt dan ook dat de wetgeving op de arbeidsongevallen niet als zodanig toepasselijk is.

Volgens het ministerieel besluit van 20 maart 1956

worden aan de door de gemeente of provincie tewerkgestelde werklozen voordelen toegekend die equivalent zijn met die welke de wetgeving op de arbeidsongevallen aan de arbeiders toekent; daar de aldus tewerkgestelde persoon niet door een verhuur van diensten verbonden is, behoort een geschil over een ongeval van de tewerkgestelde niet tot de speciale bevoegdheid van de vrederechter (Cass. 11 juni 1959, J. T. 580; zie ook Cass. 28 juni 1963, R.W. 1963-64, 1469).

Om nu tot het probleem van de N.M.B.S. te komen, moge worden gewezen op een arrest waarin de voorziening verworpen werd (Cass. 4 december 1958, R.W. 1960-61, in hoger beroep, had de N.M.B.S. veroordeeld om aan Renap «de wettelijke vergoeding hem toekomende wegens het werkongeval dat hem is overgekomen op 18.2.1955 te betalen». Het middel tegen het vonnis voerde aan «dat de wetten betreffende de vergoeding van schade spruitende uit arbeidsongevallen ter zake niet toepasselijk zijn, daar de agenten van eiseres zich in reglementair en statutair verband bevinden, hetwelk de toepassing van bedoelde wetten uitsluit». Ter vergelijking met wat het arrest van 18 juni 1964 zegt, mogen de consideransen worden aangehaald waarmee het Hof de voorziening afwijst:

«Overwegende echter dat het bestaan van een reglementair statuut bij de N.M.B.S. niet uitsluit dat zekere van haar agenten zich jegens haar in de banden van een arbeids-, bediende- of leercontract zouden bevinden; dat bovendien het reglement kan voorzien dat de agenten van maatschappij aan het stelsel van de wetten op de arbeidsongevallen zullen onderworpen zijn;

»Overwegende dat geen vaststelling in het bestreden vonnis het Hof toelaat te bepalen onder welk juridisch verband partijen zich bevinden;

»Overwegende derhalve dat, daar het middel op een feit steunt, waarvan het bestaan noch door de bestreden beslissing noch door een stuk waarop het Hof acht vermag te slaan vastgesteld is, het feitelijke grondslag mist.»

Tenzij beide arresten elkaar tegenspreken, moet men wel aannemen dat, ofschoon statuut en overeenkomst niet kunnen samengaan (arrest van 18 juni 1964), het wel mogelijk is dat er tussen de N.M.B.S. en een lid van haar personeel een arbeids- of bediendencontract bestaat (arrest van 4 december 1958). In dit geval is de wetgeving op de arbeidsongevallen toepasselijk, wat de bevoegdheid van de vrederechter insluit. In het licht van het arrest van 18 juni 1964 is het echter niet duidelijk waarom het Hof verder gezegd heeft: «dat bovendien het reglement kan voorzien dat de agenten van de maatschappij aan het stelsel van de wetten op de arbeidsongevallen zullen onderworpen zijn». Het is nu wel klaar (arrest van 18 juni 1964) dat in zulk geval er geen sprake kan zijn van speciale bevoegdheid van de vrederechter.

Gesteld nu dat de agent van de N.M.B.S., met deze verbonden door een statuut, waarin bepaald wordt dat de agenten de voordelen zullen hebben die de wetgeving op de arbeidsongevallen aan de arbeiders toekent, het slachtoffer is van een arbeidsongeval (d.i. van een ongeval, dat wanneer de agent door een overeenkomst met een werkgever verbonden was, als arbeidsongeval kan gequalificeerd worden): welke rechtbank is dan bevoegd om kennis te nemen van het geschil dat daarover rijst? Natuurlijk wordt verondersteld dat het reglement zulke voordelen kan toekennen.

De kwestie is een onderdeel van een meer omvattend probleem betreffende vooreerst de scheiding tussen de rechtsmacht van de Raad van State en die van de

gewone rechtbanken, vervolgens van de bevoegdheidsregeling van de gewone rechtbanken onderling. Men raadplege hierover: Cass. 8 februari 1952, Pas. I, 322; Cass. 28 december 1957, R.W. 1959-60, 129; Raad van State, 11 februari 1958, R.W. 1959-60, 245; Cass. 27 november 1959, R.W. 1959-60, 883 met noot A. Houtekier; Cass. 12 mei 1961, Pas. I, 968 met conclusies van advocaat-generaal F. Dumon; R.C.J.B. 1962, 48 met noot Ch. Goossens; Cass. 12 april 1962, Pas. I, 898; Cass. 22 juni 1962, Pas. I, 1205; Cass. 29 juni 1962, Pas. I, 1236; Cass. 29 juni 1962, Pas. I, 1236; Cass. 20 november 1964, in dit nummer opgenomen.

De laatste vijf geciteerde arresten behandelen de bevoegdheid over geschillen die krachtens art. 92 grondwet uitsluitend ter kennisneming van de rechtbanken behoren. Het weze aangestipt dat het niet ging om arbeidsongevallen, maar zoals b.v. in het in dit nummer opgenomen arrest, over bijdragen voor pensioen.

Het Hof verklaart de werkrechttersraad bevoegd.

Het verrassende hiervan is dat het Hof, terwijl het, zoals blijkt uit vorenstaand arrest, het begrip arbeidsongeval definieert in functie van een overeenkomst van verhuur van diensten (arbeidscontract, enz.), daarentegen om de bevoegdheid van de werkrechttersraad te omschrijven het voorhanden zijn van een arbeids- of bediendencontract niet vereist, maar zijn toevlucht neemt tot wat het noemt «arbeids- of bediendenverbintenissen» (engagements de travail ou d'emploi).

Volgens art. 1 van de wet op de werkrechttersraden beslecht de werkrechttersraad de geschillen, tussen de werkgevers, werklieden en bedienden. Artt. 2 tot 5 definiëren de begrippen werkgevers, werklieden en bedienden, maar art. 5 sluit de «openbare besturen» als werkgever uit. Volgens het Hof moet de N.M.B.S. voor de toepassing van de wet op de werkrechttersraden niet als een openbaar bestuur worden beschouwd (zie het arrest van 12 mei 1961).

Volgens het arrest van 4 december 1958 (zie hiervoor), kan er tussen de N.M.B.S. en haar personeel een arbeidscontract bestaan. Daar de N.M.B.S. geen openbaar bestuur is, dus als werkgever mag beschouwd worden, is er voor de geschillen tussen de N.M.B.S. en haar lid, dat met haar door een overeenkomst van verhuur van diensten verbonden is, geen moeilijkheid. Art. 43, 1° van de wet zegt immers: «De werkrechttersraden nemen kennis: 1° Van de geschillen betreffende de leercontracten, het arbeidscontract en alle » andere dienstcontracten, met uitsluiting van de » rechtsvorderingen voortvloeiende uit arbeidsongevallen ». De bevoegdheid is dus bepaald ratione personae (artt. 1 tot 5) en ratione materiae (art. 43).

Het Hof gaat echter verder en beslist dat de werkrechttersraad bevoegd is om kennis te nemen van geschillen tussen werkgevers en werklieden of bedienden betreffende hun respectieve arbeids- of bediendenverbintenissen, om het even of die arbeiders of bedienden onder een dienstcontract staan ofwel door een statutaire regeling worden beheerst.

Voor meer details over die oplossing, leze men de voren geciteerde conclusies van advocaat-generaal Dumon en de noot Goossens bij het arrest van 12 mei 1961.

Ofschoon dus tussen de N.M.B.S. en haar agenten, die door een statuut beheerst worden, geen arbeids- of bediendencontract bestaat, is de werkrechttersraad de rechter over de geschillen tussen de N.M.B.S. en haar agenten betreffende burgerlijke rechten. Ook betreffende de voordelen die het statuut aan de agenten

toekent en die equivalent zijn met de voordelen die de wetgeving op de arbeidsongevallen aan de arbeiders toekent.

Nu kan men verwijzen naar art. 43, 1° in fine dat de geschillen over arbeidsongevallen van de bevoegdheid van de werkrechtshoofden uitsluit. Maar het ongeval, waarvan de agent van de N.M.B.S. het slachtoffer is, is wel een arbeidsongeval *lato sensu*, maar niet in de zin van de wetgeving op de arbeidsongevallen.

Een geschil tussen werkgever en werknemer betreffende een arbeidsongeval behoort tot de categorie van de geschillen betreffende «de leercontracten, het arbeidscontract en alle andere dienstcontracten», aangezien de wetgever het nodig heeft geoordeeld te zeggen dat de geschillen betreffende arbeidsongevallen uitgesloten zijn; indien immers een geschil over een arbeidsongeval niet tot die categorie geschillen behoort, was het nutteloos het uit te sluiten.

Hoe moet men nu antwoorden op de vraag: Wat is de betekenis van het woord «arbeidsongevallen» in art. 43?

Eerste mogelijk antwoord: «arbeidsongeval» heeft in art. 43 dezelfde betekenis als in de wetgeving op de arbeidsongevallen. Men zou immers toch mogen aannemen dat de wetgever aan een woord steeds dezelfde betekenis geeft. Afgezien van het feit dat de wetgever de rechtzoekenden in dat opzicht wel eens teleurstelt, lijkt het toch wel dat de wet van 1926 aan het woord «arbeidsongeval» dezelfde betekenis toekent als in de arbeidsongevallenwet: art. 43 spreekt immers over geschillen betreffende leercontracten, het arbeidscontract en alle andere dienstcontracten, om onmiddellijk daarop een soort geschillen betreffende die contracten uit te sluiten; dat impliceert dat in art. 43 het begrip «arbeidsongeval» moet worden gedefinieerd met verwijzing naar die contracten, op dezelfde manier als het Hof het gedaan heeft in vorenstaand arrest. Maar daar een agent van de N.M.B.S. niet het slachtoffer kan zijn van een arbeidsongeval in de specifieke zin van het woord en aangezien de werkrechtshoofden de rechter is over geschillen tussen de N.M.B.S. en haar statutaire agenten, volgt dat de werkrechtshoofden bevoegd is om kennis te nemen van geschillen over de voordelen die door het statuut aan de agenten worden toegekend en die equivalent zijn met de voordelen die de arbeidsongevallenwet aan de arbeiders toekent.

Er is een tweede antwoord mogelijk. In art. 43 heeft arbeidsongeval de betekenis die de arbeidsongevallenwet aan dat woord geeft, maar uit de gezamenlijke bepalingen van de wet van 9 juli 1926 valt af te leiden dat de wetgever de kennisneming van geschillen betreffende arbeidsongevallen of wat er op lijkt heeft willen ontnemen aan de werkrechtshoofden. De wetgever zou dan de bedoeling gehad hebben een verbod in te voeren dat ongeveer gelijk staat met de bepaling van art. 12 in fine van de wet op de bevoegdheid, dat aan de rechtbank van koophandel de kennisneming ontzegt van geschillen die tot voorwerp hebben het herstel van schade veroorzaakt door de dood van een persoon of door een lichamelijk letsel. Abstractie makend van de motivering van het arrest van 12 mei 1961 en van het arrest van 20 november 1964 (zie de kritiek van Ch. Goossens in zijn hiervoren geciteerde noot) is dat antwoord in overeenstemming met de oplossing welke die arresten geven. De bedoeling van het Hof lijkt wel te zijn dat de geschillen tussen de N.M.B.S. en haar agenten moeten beoordeeld worden, net alsof er tussen de partijen een arbeids- of bediendencontract bestond. Wat dan wellicht ook betekent dat de werkrechtshoofden niet bevoegd is om kennis te nemen van de

vorderingen uit ongevallen, die als arbeidsongevallen in de zin van de wetgeving op de arbeidsongevallen zouden moeten worden beschouwd, indien er tussen de maatschappij en haar agenten een arbeids- of bediendencontract bestond.

Er is nog een vraag: waarom is de vrederechter onbevoegd, als de agent een arbeider is? Het vorenstaand arrest van 18 juni 1964 beslist dat artikel 24 van de wet op de arbeidsongevallen geen toepassing vindt. Het arrest van 20 november 1964 beslist dat de wetgever van 1926 in beginsel aan de buitengewone bevoegdheid van de vrederechter heeft willen onttrekken de geschillen omtrent de wederzijdse verbintenissen van de handwerkers en van hen die ze gebruiken (art. 3, 6° van de wet op de bevoegdheid). Maar de wetgever van 1926 heeft een uitzondering gemaakt voor de arbeidsongevallen. Neemt men het tweede antwoord op de vorige vraag aan, dan moet men terugkomen tot de bevoegdheid die art. 3, 6° van de wet op de bevoegdheid aan de vrederechter geeft. Dit artikel maakt de vrederechter bevoegd in eerste aanleg, hoe groot het bedrag van de vordering ook mag zijn, voor geschillen omtrent de wederzijdse verbintenissen van de handwerkers en van hen die ze gebruiken, van de bazen en van hun werklieden. Uit het arrest van 20 november 1964 blijkt dat de verhouding tussen de N.M.B.S. en haar statutaire agenten-arbeiders een verhouding is tussen bazen en werklieden. Tenzij men beweert dat een geschil over een arbeidsongeval of liever, over voordelen die door het statuut aan de agent-arbeider zijn toegekend en die equivalent zijn met de voordelen die de arbeidsongevallen aan de arbeiders toekent, geen geschil is tussen baas en werkmán, moet uit het voorgaande volgen dat de vrederechter bevoegd is krachtens art. 3, 6° van de wet op de bevoegdheid.

Men kan het probleem nog zuiverder stellen. Een arbeider is in dienst van de N.M.B.S. en wordt beheerst door een statutaire regeling die hem de voordelen toekent welke de arbeidsongevallenwet aan de arbeiders toekent; hij is tewerkgesteld en woont in een plaats, waarvoor geen werkrechtshoofden is ingericht en heeft er een ongeval, dat als hij door een arbeidscontract verbonden was, als een arbeidsongeval zou gekwalificeerd worden. Van de bevoegdheid van de vrederechter krachtens art. 24 van de arbeidsongevallenwet is er geen sprake. Daar het een geschil is tussen patroon en werkmán en er geen werkrechtshoofden is, moet de vrederechter, ongeacht het geëiste bedrag, bevoegd zijn krachtens art. 3, 6° van de wet op de bevoegdheid. Is er nu toch een werkrechtshoofden, dan kan deze evenwel niet bevoegd zijn en men valt terug op de bevoegdheid van art. 3, 6°.

Niettemin schijnt er een fout te zitten in de voorgaande redenering. Het arrest van 18 juni 1964 behandelt immers het geval van een agent-arbeider. Als voorgaande redenering juist is, volstond het dan niet te zeggen dat, zo de vrederechter niet bevoegd was krachtens art. 24 van de wet op de bevoegdheid, hij toch bevoegd was krachtens art. 3, 6° van de wet op de bevoegdheid? Is dit niet het geval, dan moet gezegd worden dat uit de gezamenlijke bepalingen van de wet op de bevoegdheid valt af te leiden dat de bedoeling van art. 3, 6° van die wet is dat de vrederechter geen kennis neemt van geschillen die tot voorwerp hebben het herstel der schade veroorzaakt door de dood van een persoon of door een lichamelijk letsel, als het gevorderde bedrag meer dan 10.000 fr. beloopt.

Wat er ook van zij, de huidige toestand van de wetgeving is hoogst onbevredigend voor de rechtzoekende bij gebrek aan klare teksten.

Tot slot een paar beslissingen van lagere rechts-machten. De Burgerlijke Rechtbank te Leuven (vonnis van 26 september 1962, R.W. 1963-64, 514) zegt in hoger beroep over een eis van een statutair agent betreffende een arbeidsongeval, dat de vrederechter niet bevoegd is om kennis te nemen van het geschil, indien het gevorderde bedrag zijn bevoegdheidsgrens overschrijdt. Dat impliceert dat de vrederechter wel bevoegd is, als het bedrag 10.000 fr. niet overschrijdt. Het vonnis geeft geen uitleg. De Werkrechtersraad van Beroep te Brussel (21 maart 1963, R.W. 1964-65, 1173) verklaart de verjaringstermijn van art. 6 der wet op het arbeidscontract toepasselijk op de vordering van een agent tegen de N.M.B.S. De beslissing beroept zich op het feit dat de wetgever zelf in art. 13 van de wet van 23 juni 1926 tot oprichting van de N.M.B.S. de term « arbeidsovereenkomst » gebruikt om de verbintenissen te kenmerken welke door het reglementair statuut worden beheerst.

C. C.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 20 november 1964.

Voorzitter : M. Rutsaert.

Raadsheer-verslaggever : M. Hallemans.

Advokaat-generaal : M. Ganshof van der Meersch.

Advokaten : Mrs. Van Leynseele en Van Rijn.

Bevoegdheid en aanleg. — Geschillen tussen werkgevers en hun werklieden of bedienden betreffende hun respectieve arbeids- of bediendenverbintenissen. — Bevoegdheid van de werkrechtersraad.

De wetgever heeft in beginsel alle geschillen met betrekking tot de arbeid aan de bevoegdheid van de werkrechtersraden willen onderwerpen.

Uit de gezamenlijke bepalingen van de wet van 9 juli 1926 valt af te leiden dat, behoudens uitdrukkelijke afwijking, de in de bevoegdheid van de rechtbanken vallende betwistingen, welke rijzen tussen de in de artikelen 1 tot 5 van gezegde wet genoemde werkgevers en werklieden of bedienden en welke hun respectieve arbeids- of bediendenverbintenissen betreffen, tot de bevoegdheid van de werkrechtersraad behoren, om het even of deze arbeiders of bedienden onder een dienstcontract staan ofwel door een statutaire regeling worden beheerst.

Wallyn t./ N.M.B.S.

Gelet op de bestreden sententie gewezen door de Werkrechtersraad van beroep te Brugge, kamer voor bedienden, van 30 november 1962;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1 tot 5, 43 van de wet van 9 juli 1926 op de werkrechtersraden, zoals de artikelen 1 tot 5 gewijzigd werden bij de wet van 12 juli 1960, 13 van de wet van 23 juli 1926 houdende oprichting van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen, zoals gewijzigd bij artikel 2 van de wet van 4 juli 1962;

doordat de bestreden sententie de beslissing van de eerste rechter bevestigt die zich onbevoegd had verklaard om kennis te nemen van eisers' vordering strekkende tot betaling van achterstallige bijdragen op zijn pensioen, wederrechtelijk door verweerster afgehouden tot einde juni 1960, om reden dat dergelijke betwisting niet vermeld is door de artikelen 1, eerste alinea, en 43, 1°, van de organieke wet van 23 juli 1926;

terwijl, integendeel de betwisting sloeg op de rechten aan eiser toegekend door het statuut van het personeel van verweerster, zodat ze haar oorzaak vond in de dienstverhuring tussen partijen gesloten en alle betwistingen tussen verweerster en de leden van haar personeel zelfs na hun op pensioenstelling, buiten die welke uitdrukkelijk zijn onttrokken aan de bevoegdheid der werkrechtersraden, door dit gerecht dienen te worden beslecht, wat bevestigd wordt door artikel 2 der wet van 4 juli 1962;

Overwegende dat uit de stukken van de rechtspleging blijkt dat de vordering, die aanleiding gaf tot de bestreden sententie, ingesteld werd door eiser tegen verweerster en tot betaling strekte van een gedeelte van het pensioen waarop hij beweerde, als gewezen bediende van verweerster, statutair recht te hebben en dat door laatstgenoemde wederrechtelijk achtergehouden werd;

Overwegende dat, door te bepalen in artikel 43, 1° van de wet van 9 juli 1926 op de werkrechtersraden, dat deze rechtscolleges kennis nemen van de geschillen betreffende de leercontracten, het arbeidscontract en alle andere bediendencontracten..., de wetgever zich, in werkelijkheid, ertoe beperkt heeft in beginsel aan de buitengewone bevoegdheid van de vrederechter te onttrekken, om de kennisgeving ervan toe te wijzen aan de werkrechtersraden, daar waar deze raden ingericht zijn, « de geschillen omtrent de wederzijdse verbintenissen van de handwerkers en van hen die ze gebruiken » (artikel 3, 6°, van de wet van 25 maart 1876) welke oprijzen tussen de werkgevers, enerzijds, en de werklieden en bedienden anderzijds, die in de artikelen 1 tot 5 van de wet van 9 juli 1926 zijn genoemd;

Overwegende dat de wetgever in beginsel alle geschillen met betrekking tot de arbeid aan de bevoegdheid van de werkrechtersraden heeft willen onderwerpen;

Dat uit de gezamenlijke bepalingen van de wet van 9 juli 1926 valt af te leiden dat, behoudens uitdrukkelijke afwijking, de in de bevoegdheid van de rechtbanken vallende betwistingen, die oprijzen tussen de in de artikelen 1 tot 5 van gezegde wet genoemde werkgevers en werklieden of bedienden en welke hun respectieve arbeids- of bediendenverbintenissen betreffen, tot de bevoegdheid van de werkrechtersraad behoren, om het even of deze arbeiders of bedienden onder een dienstcontract staan ofwel door een statutaire regeling beheerst worden;

Overwegende dat de hiervoor omschreven betwisting tussen eiser en verweerster, opgerezen tussen een werkgever en zijn bediende, hun respectieve bediendenverbintenissen betreft; dat deze verbintenissen ontstonden vóór dat het dienstverband een einde nam en dat de omstandigheid dat de eis slechts bij het gerecht ahangig gemaakt werd na het op pensioen stellen van eiser daaraan niets afdoet;

Dat, door te verklaren dat de werkrechtersraad ten deze onbevoegd was en deze beslissing te steunen op de overweging dat uit de lezing van artikel 1, eerste alinea, en artikel 43, 1°, van de organieke wet van 9 juli 1926 op de werkrechtersraden voortvloeit, dat de betwistingen over het pensioen niet behoren tot de bevoegdheid van het arbeidsgerecht, de sententie de in het middel aangeduide wetsbepalingen heeft geschonden;

Om die redenen

Vernietigt de bestreden sententie;
Beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster in de kosten;
Verwijst de zaak naar de Werkrechtsheraad van beroep te Gent, kamer voor bedienden.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 9 oktober 1964.

Voorzitter: M. Somerhausen.
Raadsheren: MM. De Bock en Rémion.
Auditeur-Generaal: M. Joachim.
Advocaat: Mr. Stordeur.

Raad van State. — Geschil herstelvergoeding. — Buitengewone schade. — Bevoegdheid.

Uit het verzoekschrift en de door verzoekster neergelegde memories blijkt dat de aanvraag om vergoeding steunt op verkeerde maatregelen van de ingenieurs die ermede belast zijn de door het algemeen reglement op de arbeidsbescherming bedoelde vergunningsaanvragen te onderzoeken.

Alleen de rechtbanken zijn bevoegd om van zodanige aanvraag kennis te nemen.

Houvenaghel / Belgische Staat (Minister van Tewerkstelling en Arbeid).

Advies nr. 10.825

Gezien het op 20 oktober 1962 ingediende verzoekschrift, waarbij Adolphe Houvenaghel, echtgenote van Maurice Rousseau, de Raad van State verzoekt overeenkomstig artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946 een met redenen omkleed advies te geven over de toekenning van een vergoeding van twee miljoen frank voor de buitengewone schade veroorzaakt door maatregelen genomen door de ingenieurs van de technische arbeidsinspectie;

Gezien de memorie van toelichting;

Gezien de memories van antwoord en van wederantwoord;

Gezien het verslag van de Hr Joachim, auditeur-generaal van de Raad van State;

Gelet op het bevel van 19 juni 1964 dat de neerlegging van het verslag en van het dossier ter griffie gelast;

Gelet op de kennisgeving van het verslag aan partijen en gezien de laatste memorie van verzoekster;

Gelet op het bevel van 9 september 1964, waarvan aan partijen de 11e en de 12e van dezelfde maand kennis is gegeven en waarbij de zaak op de terechtzitting van 2 oktober 1964 werd vastgesteld;

Gehoord het verslag van staatsraad Rémion;

Gehoord de opmerkingen van verzoekster en van Mr. J. Stordeur, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel, die voor de tegenpartij verschijnt;

Gehoord het gelijkkluidend advies van de Heer auditeur-generaal;

Gelet op artikel 25 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State;

Overwegende dat de bestendige deputatie van de provinciale raad van Brabant, Albert Vergauwe, bij besluit van 29 september 1953 vergunning heeft verleend om te Ohain, chemin du Catty, 2, een fabriek voor farmaceutische producten op te richten; dat de bestendige deputatie Albert Vergauwe, bij haar besluiten van 24 oktober 1958 en 26 oktober 1961, heeft

gemachtigd om in de inrichtingen van die fabriek verschillende wijzigingen aan te brengen;

Overwegende dat verzoekster, die tegen de eerste twee besluiten van de bestendige deputatie niet het bij artikel 13 van het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming bepaalde beroep bij de Koning had ingesteld, zich op 12 november 1959 voor het eerst heeft beklagd over de ernstige ongemakken overdag en 's nachts veroorzaakt door het lawaai van de machines van de fabriek en door de reuk welke zij verwekken: dat bij het onderzoek dat is voorafgegaan aan de derde vergunning-aanvraag van Albert Vergauwe, verzoeksters klachten onderzocht en niet gegrond verklaard werden door de eerstaanwezende ingenieur Bardiaux en de hoofdingenieur-directeur Thibaut; dat verzoekster evenmin bij de Koning in beroep is gekomen tegen het besluit van de bestendige deputatie houdende toekenning van die derde vergunning;

Overwegende dat verzoekster bij brief van 30 juli 1962 bij de Minister van Tewerkstelling en Arbeid een verzoekschrift heeft ingediend om een vergoeding van twee miljoen frank te verkrijgen « wegens buitengewone schade veroorzaakt door geluidstrillingen 's nachts en overdag en ook door schadelijke uitwasemingen, die (haar) ondraaglijk lichamelijk lijden bezorgen »; dat zij verklaarde dat die schade het gevolg was « van een rechtstreekse en willekeurige » maatregel van de ingenieurs en van de geneesheer » voor de arbeidsbescherming... »; dat dit verzoekschrift op 30 augustus 1962 is afgewezen;

Overwegende dat verzoekster wijst op artikel 7 van het koninklijk besluit van 6 maart 1936 tot reorganisatie van de dienst van de arbeidsinspectie, dat namelijk stelt: « ... de eerstaanwezende ingenieurs en de ingenieurs ... onderzoeken de machtigingsaanvragen die hun worden toevertrouwd, voorzien in de toepassing » van de bepalingen der besluiten tot machtiging en » der algemene verordeningen en, zo nodig, boeken de » overtredingen vastgesteld door processen-verbaal van » vervolging waarvan door het districtshoofd afschrift » wordt overgemaakt aan de procureur des Konings... »; dat zij betoogt dat de ingenieurs die na de tweede vergunningsaanvraag van Albert Vergauwe met het onderzoek zijn belast vele fouten hebben begaan door rekening te houden met onnauwkeurige plans, door de in de aanvraag begane vergissingen over het hoofd te zien en door geen processen-verbaal op te maken tot vaststelling van de door de eigenaars van die fabriek begane overtredingen;

Overwegende dat de tegenpartij betoogt dat de Raad van State onbevoegd is, omdat de gewone rechtbanken bevoegd zouden zijn om van een zodanige aanvraag kennis te nemen;

Overwegende dat blijkens het verzoekschrift en de onderscheiden door verzoekster neergelegde memories, de aanvraag om vergoeding steunt op verkeerde maatregelen van de ingenieurs die ermede belast zijn de door het algemeen reglement op de arbeidsbescherming bedoelde vergunningsaanvragen te onderzoeken; dat alleen de rechtbanken bevoegd zijn om van zodanige aanvraag kennis te nemen,

Uitspraak doende bij wege van advies:

Besluit:

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

Artikel 2. — De kosten, bepaald op 750 frank, komen ten laste van verzoekster.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer. — 27 januari 1965.

Voorzitter: M. Mechelynck-Masson.

Raadsheren: M.M. Baron de la Vallée - Poussin
en Van Leckwijck.

O.M.: M.M. De Cant: Subst. Procureur-generaal
Advocaten: Mrs. Hernould, Lepaige en Jacquain.

Echtscheiding en scheiding van tafel en bed. — De eis tot vaststelling van voorlopige maatregelen vormt een incident van de hoofdeis, die door de overhandiging van het verzoekschrift wordt ingesteld. — Hoger beroep. — Ontvankelijkheid.

De voorlopige maatregelen, waartoe een eis tot echtscheiding of een eis tot scheiding van tafel en bed aanleiding kan geven, maken incidenten uit van deze eis. De eis tot echtscheiding wordt niet door de bij art. 241 B.W. voorgeschreven dagvaarding ingesteld maar wel door de overhandiging van het verzoekschrift. Wat de ontvankelijkheid van het beroep betreft, volgen zij het lot van de hoofdeis. De eis tot uitkering van onderhoudsgeld voor de echtgenote moet niet geschat worden.

Van Wesembecq t./Galle.

Gezien, in regelmatige vorm overgelegd, het bevelschrift gewezen op 8 oktober 1963 door de Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen en betekend op 9 oktober 1963;

Gezien de akte van beroep d.d. 17 oktober 1963;

Overwegende dat de besluiten van appellant de draagwijdte van het beroep beperken tot de beschikkingen van het bevelschrift betreffende het onderhoudsgeld voor de vrouw en de bijdrage van appellant in de onderhoudskosten van de kinderen;

Ontvankelijkheid van het beroep

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar vorm en tijd, dat het ontvankelijk is;

Overwegende dat geïntimeerde ten onrechte beweert dat het beroep in zover het gericht is tegen de beschikking betreffende het onderhoudsgeld voor haar zelf niet ontvankelijk zou zijn bij gebreke aan schatting van de eis tot onderhoudsgeld; dat deze eis niet diende geschat te worden; dat de vragen betreffende de voorlopige maatregelen incidenten van de vorderingen tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed uitmaken; dat, wat de ontvankelijkheid van het beroep betreft, zij het lot van de hoofdeisen volgen;

Overwegende dat geïntimeerde te vergeefs het feit inroept dat de vraag betreffende de voorlopige maatregelen ingesteld werd op een ogenblik dat nog niet tot dagvaarding ten gronde voor de rechtbank overgegaan was; dat inzake echtscheiding de eis ingeleid wordt niet door de dagvaarding ten gronde maar wel door de neerlegging van het rekwest; (Brussel 3e kamer — 4 maart 1964 in zake Meyvit/Anthonis);

Ten gronde:

Overwegende dat de door de eerste rechter toegekende bedragen overdreven zijn; dat zij de geldmiddelen van appellant te boven gaan; dat rekening houdend met de toestand, de behoeften en de inkomsten van partijen en ook met het feit dat sedert de geboorte van het tweede kind geïntimeerde niet meer werkt, het past

het maandelijks bedrag van het onderhoudsgeld voor geïntimeerde zelf vast te stellen op 7.000 fr. en dit van de bijdrage op 2.000 fr. per kind.

Dat, alhoewel zijn inkomsten verminderd zijn, appellant niet bewijst dat hij in de onmogelijkheid zou zijn deze bedragen te betalen; dat vaststaat dat hij nog over belangrijke inkomsten beschikt;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,

Gehoord de heer Stryckmans, advocaat-generaal, in zijn eensluidend advies ter openbare zitting gegeven, Ontvangt het beroep;

Rechtdoende binnen de perken ervan,

Bevestigt het bestreden bevelschrift met deze enkele wijziging dat het bedrag van onderhoudsgeld voor geïntimeerde zelf herleid wordt van 12.000 fr. tot 7.000 fr. en dit van de bijdrage van appellant in de onderhoudskosten van de kinderen van 2.500 fr. tot 2.000 fr. per kind.

Gelet op de hoedanigheid der partijen compenseert de kosten van beroep.

NOOT. — Bovenstaand arrest beslist, dat een bevelschrift tot uitkering van onderhoudsgeld overeenkomstig art. 268 B.W. steeds vatbaar is voor beroep omdat voorlopige maatregelen, ongeacht in welke stand van de procedure zij gevorderd worden, een incident uitmaken van de eis tot echtscheiding die steeds voor beroep vatbaar is. (art. 38 der bevoegdheidswet).

Tot heden beweerden de auteurs, dat de voorlopige maatregelen slechts als incident van de eis tot echtscheiding kunnen aangezien worden, indien zij gevorderd worden na de dagvaarding ten gronde. Worden zij tijdens de voorafgaande fase van de procedure gevorderd, dan is het gemeen recht van toepassing. Beroep is dan slechts mogelijk, indien ze overeenkomstig art. 33 der bevoegdheidswet geschat werden boven het bedrag van de laatste aanleg (art. 27 der bevoegdheidswet niet van toepassing zijnde op voorlopig toegekende onderhoudsgelden, (R.P.D.B. Vo. Compétence, nr 1100)). De voorlopige maatregelen, zoals een afzonderlijke verblijfplaats en de hoede over de kinderen, die niet voor waardering vatbaar zijn, worden steeds in eerste aanleg gewezen.

In deze zin: Piérard, t. I, n° 372, p. 663; Pasquier « Précis du divorce » nr. 235, p. 288; R.P.D.B. Compl. I, Vo Divorce, n° 169; Nouvelles, Vo Divorce, n° 922, Pasquier, J.T. 1947, n° 47, p. 479.

Ook de rechtspraak heeft steeds beslist, dat de voorlopige maatregelen slechts als tussengeschied en als accessorium van de eis tot echtscheiding kunnen aangezien worden, wanneer zij ingesteld worden na de dagvaarding ten gronde (Ber. Luik, 22.10.21, Pas. 1922, II, 186 met noot; Ber. Luik, 14.1.22, Jur. Cour Liège, 1922, 52; Ber. Luik, 20.6.25, Jur. Cour Liège 1925, 236 met noot; Ber. Luik 25.5.43, Pas. 1943, II, 55; Beroep Gent, 26.3.64, R.W. 1964-1965, 266).

In tegenstelling met deze rechtsleer en rechtspraak beslist bovenstaand arrest, dat de eis tot echtscheiding ingeleid wordt, niet door de dagvaarding ten gronde, maar wel door de neerlegging van het rekwest. Het is dus vanaf de neerlegging van het inleidend verzoekschrift, dat de voorlopige maatregelen incidenten van de eis tot echtscheiding zouden uitmaken.

Piérard (t. I, n° 357, p. 635) schrijft echter:

« Pour qu'il y ait lieu à demande incidente, il faut évidemment qu'il y ait une demande principale pendante.

Bien que le tribunal soit saisi de la demande en divorce par le rapport que lui fait le président, en application de l'article 240, on peut prétendre que cette phase de la demande en divorce n'appartient pas encore à la procédure contentieuse et que celle-ci n'existera que par la citation prévue à l'article 241. Dans la période pendant laquelle le tribunal n'est pas encore saisi de la demande principale par une procédure contentieuse, les mesures provisoires ne pourront faire l'objet que d'une demande principale.»

Wat de aanleg betreft is volgens deze auteur het gemeen recht dan van toepassing.

Ook Pasquier (Précis du divorce, n° 170, p. 174 en n° 294, p. 287). stelt dat de eerste fase van de procedure nl. tot en met het vonnis van schorsing, behoort tot de vrijwillige of oneigenlijke rechtspleging terwijl de eigenlijke rechtspleging slechts aanvangt met de dagvaarding ten gronde.

C. J.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

1e Kamer. — 10 februari 1964.

Voorzitter : M. Struye de Swielande.

Rechters : M.M. Van Bever en de Wulf.

Advokaten : Mrs. E. van de Castele, I. Hubené, E. Buysse, J. Van Heurck en R. Posenae.

Schade en schadeloosstelling. — Ongeval veroorzaakt door het neerstorten van een schuitje van een vliegtuigmolen op kermis. — Aansprakelijkheid wegens gebrek van de zaak. — Bewijslast. — Eis in vrijwaring tegen de leverancier van de vliegtuigmolen.

Wanneer het schuitje van een vliegtuigmolen op de kermis neerstort wegens plotseling ingetreden oliedrukvermindering door de breuk van een rubberen-slang waardoor de oliedrukcylander onder de draagarm gevoed wordt, kan het slachtoffer zijn eis steunen op de contractuele aansprakelijkheid van de uitbater. De uitbater verbindt zich contractueel tot het ter beschikking stellen van goed materieel en het degelijk hanteren van dit materieel, doch echter niet tot de waarborg dat de bezoeker zijn instelling ongedeerd zal verlaten.

De aansprakelijkheid van de uitbater steunt op het gebrek van de zaak, gebrek dat in casu wordt vastgesteld door deductie, nl. door het uitsluiten van alle andere oorzaken buiten het gebrek. Opdat de aansprakelijkheid van de uitbater zou vaststaan, volstaat het dat het slachtoffer bewijst dat het ongeval niet had kunnen plaats vinden indien de zaak niet met een gebrek behept was, behoudens het bewijs door de uitbater van het bestaan van een vreemde oorzaak. Eis in vrijwaring ten overstaan van verkopers van de vliegtuigmolen niet gegrond, daar eiser in vrijwaring niet bewijst dat hij veiligheidsremmen besteld had, waarvan hij de afwezigheid gemakkelijk had kunnen vaststellen bij de aflevering en waaromtrent hij geen enkel bezwaar heeft geuit.

Holemans t/ Vandekerckhove;

Vandekerckhove t/ N.V. «Bennes Basculates Pillot Carro Bennes» en N.V. «Dessoy Frères».

Overwegende dat de eis van Holemans strekt tot herstel van de schade die hij geleden heeft in een ongeval dat zich op 24 juli 1955 op de kermis te Deinze

voorgedaan heeft, meer bepaald op de kermismolen (vliegtuigmolen), eigendom van en uitgebaat door de verweerder Van de Kerckhove;

Overwegende dat Van de Kerckhove de N.V. «Bennes basculantes Pillot Carro-Bennes» en de N.V. «Dessoy Frères» in gedwongen tussenkomst heeft geroepen tot vrijwaring of minstens tot gemeenverklaring van de beslissing over de oorspronkelijke vordering;

Overwegende dat deze zaken, ingeschreven op de algemene rol onder de nummers 47.217/33.354 en 50.486, dienen samengevoegd te worden;

I. Overwegende dat de oorspronkelijke eis gesteund is op de principes inzake de contractuele aansprakelijkheid en eveneens op de voorschriften van art. 1384, Ie lid B.W., meer bepaald op het gebrek van de zaak;

Overwegende dat de aansprakelijkheid van de uitbater van een kermismolen ten overstaan van de bezoekers ervan, benevens haar eventueel aquiliaans aspect, alleszins ook van contractuele aard is (R.P.D.B. V° Responsabilité nr 495 en vlg. — Pirson en De Villé, Traité II 1935, blz. 476 en vlg. — Lagasse, in J.T. 1945 blz. 291 — Antw. 25/6/31 R.W. '31-'32 kol. 54);

Overwegende echter dat de toedracht van de bij contract aangegane verbintenis uitdrukkelijk of stilzwijgend bepaald wordt door de contractanten;

Dat inzake foorattracties er meestal — zoals in casu — geen uitdrukkelijke bedingen bestaan;

Dat bezwaarlijk kan worden aanvaard dat de uitbater van zulk een attractie zich stilzwijgend tot meer kan hebben verbonden dan tot het ter beschikking stellen van goed materieel en het degelijk hanteren van dit materieel door hemzelf of door zijn persoon (Noot van René Piret onder Brussel 7/6/46 R.G.A.R. 3869);

Dat het werkelijk niet opgaat uit de aard zelf van het contract te besluiten dat de uitbater zich zeker verbonden heeft — wat zeer uitzonderlijk is inzake contractuele aansprakelijkheden — tot het garanderen dat de bezoeker van zijn inrichting ongedeerd deze zal kunnen verlaten, met al de gevolgen die aan een dergelijke verbintenis tot een bepaalde uitslag verbonden zijn inzake de bewijslast;

Overwegende dat de aansprakelijkheid op grond van de verbintenis tot het gebruik van goed materieel samenvalt met de aansprakelijkheid op grond van het gebrek van de zaak, terwijl deze op grond van de verbintenis tot een degelijk gebruik van het materieel geen andere is dan de aansprakelijkheid in verband met een persoonlijke fout in hoofde van de uitbater of een aangeselde van hem — (zie eveneens de reeds gemelde noot van René Piret);

Overwegende dat, voor zoveel de vordering zou zijn gesteund op de persoonlijke fout van de verweerder Van de Kerckhove — quod non, — zij zou afstuiten tegen het gezag van het gewijsde, vermits deze verweerder vervolgd werd wegens inbreuk op artikelen 418 en 420 B.W. en vrijgesproken werd bij vonnis van de correctionele rechtbank te Gent dd. 2 maart 1959, bevestigd bij arrest van het Hof van beroep te Gent dd. 25 juni 1960;

Overwegende, wat het gebrek van de zaak betreft, dat uit het strafrechterlijk onderzoek is gebleken en ten andere niet betwist wordt:

a) dat de vliegtuigmolen van de verweerder bestond uit een reeks schuitjes aan het uiteinde van betrekkelijk lange draagarmen, die rond een as draaiden en op en neer konden bewogen worden door een systeem van oliedrukcilinders; dat deze drukcilinders onder de draagarmen bevestigd waren en gevoed werden door een pompinstelling waarvan de kleppen naar en uit de afzonderlijke drukcilinders in werking gebracht wer-

den door elke passagier, die zich daartoe van een in het schuitje voorhanden zijnde stuurstang kon bedienen;

b) dat de verbinding tussen de pompinrichting en de verschillende drukcilinders verzekerd was door versterkte gummislangen;

c) dat het schuitje, waarin de eiser gezeten was, plots en met geweld ten gronde stuitte ten gevolge, luidens de uitleg van de verweerder, van het scheuren van de betrokken gummislang, en dat de eiser hierbij lichamelijke letsels heeft opgelopen;

d) dat om de snelheid van de bewegingen op en neer te beperken er geen andere oliedebietregelaar (étrangleur) bestond dan tussen de gummislangen en de pompinrichting, terwijl de drukcilinders evenmin voorzien waren van enig veiligheidsstelsel, in de zin van een noodafremmingssysteem;

Overwegende dat, voortgaande op de niet nader gecontroleerde en door de deskundigen ter zake aanvaarde beweringen van de verweerder, mag aangenomen worden dat het ongeval het gevolg is geweest van het scheuren van de betrokken gummislang, in die zin dat de oliedruk plots is verminderd ten gevolge van een dergelijke breuk; dat er omtrent de oorzaak van dit scheuren echter niets met zekerheid kan worden vastgesteld tenzij dat het, volgens deskundig advies, niet in de gebruikte grondstof kon worden gezocht;

Overwegende echter dat het gebrek van de zaak ook door deductie kan worden vastgesteld, meer bepaald ter zake door de uitsluiting van alle mogelijke oorzaken van breuk, behalve een gebrek;

Overwegende dat de deskundigen alle andere mogelijke oorzaken hebben onderzocht en dat uit hun bevindingen mag afgeleid worden dat die andere mogelijke oorzaken ófwel totaal zijn uitgesloten ófwel bestaan in een gebrek van andere onderdelen van de inrichting dan de gummidarm zelf;

Dat derhalve de aansprakelijkheid van de verweerder op grond van het gebrek van de zaak vaststaat, ook al kon de aard van het gebrek niet precies bepaald worden;

Overwegende ten andere dat, afgezien zelfs van dat niet nader uit te leggen scheuren van de gummidarm, het ongeval toch ook en vooral te wijten is aan de omstandigheden hierboven vermeld onder litt. d, die ontegensprekelijk onvolmaaktheiden uitmaken waardoor de inrichting ongeschikt was voor haar normale bestemming, zijnde een veilig gebruik ervan (De Page II. nr 1007);

Dat immers de inrichting zo geschikt was dat een plotse daling van de oliedruk tussen de debietregelaar en de drukcilinder — welke ook de oorzaak van deze daling kon zijn — onvermijdelijk het brutaal neerstorten van het schuitje tot gevolg moest hebben;

Overwegende dat het in hoofde van het slachtoffer volstaat te bewijzen (zie Cass. 25/III/1943 Pas. 1943, I, 110) dat het ongeval zich niet had voorgedaan indien de zaak — hier: de inrichting in haar geheel beschouwd, en niet enkel de gummislang op zich zelf beschouwd — geen gebrek had vertoond — hier: een gebrekkige schikking van de onderdelen en de afwezigheid van enig veiligheidsstelsel;

Overwegende dat de verweerder vergeefs inroept dat constructiefouten of het gebruik van een gebrekkige zaak hem niet meer kunnen verweten worden, vermits hij daarvoor werd vrijgesproken;

Dat het gezag van het gewijsde, meer bepaald de prijspraak inzake de inbreuken voorzien door artikelen 418 en 420 S.W. zonder invloed blijft, wanneer het enkel gaat om het vaststellen van een gebrek van de zaak in het raam van de voorschriften van het artikel

1384 B.W. — weze dit gebrek een gebrekkige schikking verwezenlijkt door de vrijgesprokene, wiens persoonlijke fout bij dat schikken ter zijde wordt gelaten — (De Page II nr. 994, B);

Overwegende dat het wettelijk vermoeden van fout wegens het gebrek van de zaak kan worden aangevochten door het bewijs van een vreemde oorzaak; dat de verweerder daar echter in faalt; dat hij vergeefs inroept dat de eiser een fout beging door het brutaal handelen van het schuitje; dat deze stelling op een beweging neer komt, die op niets anders gesteund is dan op een verklaring van de echtgenote van de verweerder, waarvan voor het eerst gewag gemaakt werd meer dan twee jaar en half na de feiten;

Overwegende dat de aansprakelijkheid van de verweerder Van de Kerckhove derhalve vaststaat;

Overwegende, wat de schade betreft, dat er geen betwisting is opgerezen nopens:

1) verblijfskosten in de kliniek	2.675,— F
2) apothekerskosten	1.676,— F

totaal: 4.351 F

Overwegende dat de schade wegens werkonbekwaamheid en de morele schade betwist worden; dat deskundige voorlichting zich in dat verband opdringt;

Overwegende dat, voortgaande op de thans bestaande gegevens en meer bepaald op het verslag van de behandelende geneesheer, Dr. Berwouts te Deinze, er aan de eiser een provisie kan worden toegewezen ten bedrage van 100.000 F.

II. Overwegende dat de eisen tot vrijwaring zeer uitdrukkelijk gesteund zijn op de voorschriften inzake de vrijwaring voor gebreken van de verkochte zaak;

Overwegende dat de opwerpingen, die met andere gronden tot vrijwaring in verband staan, derhalve zonder meer kunnen worden afgewezen;

Overwegende dat het wetboek van burgerlijke rechtsvordering geen termijnen stelt om eisen tot vrijwaring in te leiden en dit nog minder op straf van verval;

Overwegende dat de onderhavige eisen tot vrijwaring beperkt zijn tot de uitvoering van de wettelijke verplichting tot schadeloosstelling art. 1645 en 1646 B.W.); dat men de eiser tot vrijwaring niet ernstig kan verwijten dat hij zijn vordering maar ingeleid heeft nadat hij zelf aansprakelijk werd geacht op grond van het artikel 1384, 1e lid B.W., in aanmerking genomen het feit dat verweerders de aangelegenheid reeds lang kenden;

Dat de eisen dan ook ontvankelijk voorkomen;

Overwegende, wat de grond betreft, dat, vermits de juiste aard van het gebrek dat het scheuren van de gummislang tot gevolg had, niet gekend is, deze eisen reeds zeker als ongegrond voorkomen in de mate waarin zij enkel dat precies gebrek betreffen — hetgeen zeker het geval is wat de tweede verweerder betreft —;

Overwegende dat de eis tot vrijwaring tegen de eerste verweerder echter ook de levering betreft van zekere onderdelen, waaronder de drukcilinders;

Overwegende dat de eerste verweerder ten onrechte het gezag van het gewijsde opwerpt; dat haar afgevaardigde-beheerder en directeur weliswaar evenals de eiser tot vrijwaring voor dezelfde inbreuken werden vrijgesproken; dat het hier echter niet gaat om de persoonlijke aansprakelijkheid van de vrijgesprokene, zodat prijspraak zonder invloed blijft;

Overwegende nochtans dat de eiser tot vrijwaring het bewijs niet levert dat, zoals hij het beweert, hij remmen besteld en betaald had welke onder in de drukcilinders dienden geplaatst te worden en welke precies zouden tot doel gehad hebben bij plotse druk-

verlies het bruusk neervallen van de draagarmen te beletten; dat het dan ook niet blijkt dat de verweerster niet conforme of gebrekkige drukcilinders zou geleverd hebben, omdat die bepaalde veiligheidsremmen er niet werden in gevonden bij het onderzoek van 23 september 1955 door de expert Ir. Tuypens (verslag van 9 oktober 1955); dat er bij dat onderzoek bevonden werd dat de drukcilinders voorzien waren van een «eindgangremstelsel» en het niet met zekerheid kan worden bepaald of de bestelling zich niet daartoe beperkte;

dat het ten andere in dat verband dient opgemerkt dat de afwezigheid van veiligheidsremmen, indien deze werkelijk bij de bestelling bedoeld werden, bij de eerste en meest eenvoudige proef kon en moest worden vastgesteld, terwijl zij ook moest blijken uit de afwezigheid van elke regelaar in dat verband;

Overwegende dat de eisen tot vrijwaring derhalve op alle punten ongegrond voorkomen;

Overwegende dat de ondergeschikte vordering tot gemeenverklaring van de beslissing ten overstaan van de oorspronkelijke eis niets in de weg staat, voor zoveel dit van enig nut kan zijn;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Gelet op de artikelen 2, 37 en 41 van de wet van 15 juni 1935,

Voegt de zaken ingeschreven op de algemene rol onder nummers 47.217/33.354 en 50.486 samen;

Alle strijdige besluiten van de hand wijzende,

Verklaart de oorspronkelijke vordering ontvankelijk en reeds ten dele gegrond;

Veroordeelt de verweerder Van de Kerckhove om aan de eiser te betalen:

1) 4.351 F voor de reeds definitief vastgestelde schade, en

2) 100.000 F als provisie op de nog toe te kennen vergoeding wegens materiële en morele schade;

dit alles te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf 24 juli 1955 en de gerechtelijke intresten;

En, alvorens verder te beslissen, benoemt de heer Dokter H. Claessens, wonende te Gent, aan de Sportstraat, nummer 21, tot deskundige, zo de partijen er geen een of drie anderen aanstellen binnen de wettelijke termijn, met opdracht: de eiser te onderzoeken en, in een beredeneerd en onder eed bevestigd verslag, de letsels te beschrijven, alsmede de ondergane behandeling, de duur en de graad der tijdelijke werkonbekwaamheid, de datum der consolidatie en de graad der bestendige werkonbekwaamheid te bepalen en te zeggen welke de weerslag van de blijvende werkonbekwaamheid is op het beroep door de eiser uitgeoefend;

Veroordeelt de verweerder tot de kosten op de oorspronkelijke eis tot en met deze van het onderhavige vonnis;

Verklaart de eis tot tussenkomst en vrijwaring ontvankelijk;

Verklaart, voor zoveel nodig, de beslissing omtrent de oorspronkelijke eis gemeen aan de tussenkomende verweersters;

Verklaart de eis tot vrijwaring tegen de beide verweersters niet gegrond en verwerpt hem dus;

Veroordeelt de eiser tot tussenkomst tot al de kosten op deze eis;

Verklaart het onderhavige vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande iedere voorziening en zonder borg, uitgenomen wat de kosten aangaat;

Verzendt de zaak naar de openbare terechtzitting van...

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e bis Kamer. — 7 december 1964.

Voorzitter: M. Majeau.

Rechters: M.M. Massa en Den Haerynck.

Pleiters: Mrs. G. Crauwels en K. Ferdinand.

Gemeente. — Wegeniswerken. — Onrechtstreekse belasting. — Juridische grondslag.

De gemeente heeft het recht door middel van een onrechtstreekse belasting de kosten van wegeniswerken, voor zover deze een volledige hermaak en niet slechts onderhoud en/of herstelling uitmaakt, op de boord-eigenaars te verhalen.

De juridische grondslag van dergelijke eenmalige heffing is geenszins te zoeken in het feit of de boord-eigendommen al dan niet in waarde stijgen, wel in de algemene verplichting der gemeenten te zorgen voor de politie en de veiligheid der wegen.

De opwerping dat geen afstand van bedding plaats vond, mist alle grond zo in rechte als in feite, gezien het bedrag van de belasting.

Anciau-Dons e.a. t./Gemeente Brasschaat.

Gezien de stukken van het geding o.m.:

1) de uitgifte van het vonnis waartegen beroep, uitgesproken door de vrederechter van het kanton Ekeren op 13 februari 1964;

2) de geboekte en hieraangehechte akte van beroep, betekend door exploit van gerechtsdeurwaarder A. Crauwels te Antwerpen op 6 maart 1964;

Gelet op de artikelen 2, 24, 34, 36, 37, 41 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord de beide partijen in hun middelen en besluiten ontwikkeld in de Nederlandse taal ter zitting van 18 november 1964;

Overwegende dat het beroep, aan de hand van de voorgebrachte stukken, als tijdig ingesteld en regelmatig naar de vorm voorkomt;

Overwegende dat de appellanten betwisten een onrechtstreeks gemeentelijke taks verschuldigd te zijn, die van hen, als boordeigenaars aan de Borrekenlei te Brasschaat gevorderd wordt hoofdens moderniserings- en verbredingswerken aan de wegenis aldaar;

Overwegende dat appellanten doen gelden:

1) dat de gemeente de bestaande bestrating foutief liet vergaan o.m. bij gebrek aan onderhoudswerken;

2) dat uitsluitend de bekomen meerwaarde grondslag van een taks als de betwiste kan zijn en dat er in huidige geval geen meerwaarde is;

Overwegende dat het eerste argument slechts zou kunnen opgaan indien de werken waarvan terugbetaling of vergoeding geveerd wordt, herstellings- of onderhoudswerken waren;

Overwegende dat de beschrijving ervan die door partijen gegeven wordt, duidelijk maakt dat het om een volledige hermaak gaat, waarbij een archaïeke smalle kasseiweg vervangen wordt door een bredere betonweg;

Overwegende dat de kwestie van gewichtsbepierking vreemd is aan een herbouw en herprofilering van de weg, en trouwens ressorteert uitsluitend van de bestuurlijke macht;

Overwegende, voor wat de meerwaarde aangaat, dat appellanten daarin, en uitsluitend daarin, de juridische oorzaak zien waarop de heffing gegrondvest mag worden;

Overwegende dat zij hierbij het arrest van het Hof

van Verbreking dd. 30 november 1911 aanhalen, dat betrekking heeft op art. 14 en 15 van de wet van 10 april 1841; dat het in voormelde wet gaat om rechtstreekse belastingen die elk jaar terugkeren en die moeten geïnd worden, hetzij door persoonlijke karweiën van de familiehoofden van de gemeente, hetzij door opcentiemen op belastingen;

Overwegende dat deze inningen dus niets gemeens hebben met de eenmalige recuperatie van aanlegkosten;

Overwegende dat evenmin het ingeroepen arrest van 17 februari 1952 toepasselijk is daar het slaat op een geval waarin één en hetzelfde voorwerp tweemaal tijdens hetzelfde dienstjaar getaxeerd werd;

Overwegende dat daartegenover reeds in het vonnis van deze Rechtbank en Kamer van 20 juni 1961 in zake Gemeente Brasschaat t/ Debatty gewezen werd op het arrest van 1 april 1946 in zake Gemeente Brasschaat t/ Ministerie van Verkeerswezen, en op het arrest van 16 februari 1951 in welk laatste bepaald wordt dat er geen enkel verband mag gezocht worden met bewezen persoonlijke diensten en dat het bijdragen in de uitgaven van wegenis zijn oorzaak vindt in de algemene verplichting van de gemeenten te zorgen voor politie en veiligheid der wegenis;

Overwegende dat appellanten mondeling verklaarden niet aan te dringen op het middel van onontvankelijkheid van de eis;

Overwegende dat appellanten in hun aanvullende besluiten en betreffende het bedrag van de gevorderde taks, doen gelden dat zij geen afstand doen van de bedding van de wegenis betreffende art. 2/11 van het Kohier;

Overwegende dat in zoverre het bedrag van de aanslag bedoeld is, deze opwerping alle grond mist vermits, bij niet afstand van de bedding, de eenheidsprijs het dubbele zou moeten bedragen van het in rekening gebrachte, en appellanten dus in feite pleiten voor een verhoging van hun aanslag;

Overwegende dat indien zij beweren dat de gemeente niet het recht had werken aan te brengen in de bedding, de ingeroepen rechtspraak juist het tegendeel inhoudt; dat één der motieven van het vonnis (Kortrijk 30 oktober 1953; J.T. 1954 blz. 700) luidt dat het gestelde probleem er zich toe beperkt te weten of een gemeentebestuur het recht heeft een riolering aan te leggen buiten de wegenis in een terrein dat aan een partikulier toebehoort; dat alsdan de Rechtbank antwoordt dat de gemeente die aanleg mag doen in de wegenis, zelfs indien de bedding dier wegenis aan partikulieren toebehoort;

Overwegende dat in het geval van de de Borrekenslei wel bewezen is dat de verharde bedding verbreed was na uitvoering der werken, maar dat nergens uit blijkt dat het totale profiel door inpalming van nieuwe gronden uitgebreid werd; dat de verbreding dus toegepast werd op gronden die in feite reeds, als niet verharde berm deel uitmaakten van de openbare wegenis;

Overwegende dat het aanbrengen van de verharde wegenis het eigendomsrecht van de boordegenaars op de grond niet afschaft;

Overwegende dat de eenheidsprijs per meter verder niet betwist wordt;

Om deze redenen,

De Rechtbank, recht doende op tegenspraak in graad van hoger beroep, na erover beraadslaagd te hebben, alle andere strijdige besluiten verwerpend;

Verklaart het beroep ontvankelijk doch ongegrond.

Bevestigt het vonnis waartegen beroep in al zijn beschikkingen, en legt de kosten ten laste van appellanten.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

Kortgeding. — 2 september 1964.

Voorzitter : M. R. Goris.

Referendaris : M. G. Beckers.

Advocaten : Mrs. Marinus en Verhoeven.

Onrechtmatige mededinging. K.B. van 23 december 1934. — Wasserij. — Aanwerving van personeel van concurrent. — Toeëigening van handelsgeheimen.

Ofschoon het niet verboden is personeel van een concurrent aan te werven, kan dit gepaard gaan met omstandigheden en een handelwijze, die van aard zijn verwarring te stichten bij de cliënteel betreffende twee bedrijven, de diensten van de concurrent te desorganiseren of te leiden tot toeëigening van handelsgeheimen. In zulke gevallen kan er aanleiding zijn tot toepassing van de wet op de onrechtmatige mededinging.

Is een daad van onrechtmatige mededinging door een wasserij het feit, dat ze de chauffeur van een andere wasserij in dienst neemt en deze bij de hem bekende klanten van de andere wasserij de was laat afhalen, terwijl de klanten niet alleen van de verandering van wasserij niet op de hoogte gebracht worden, maar er bovendien lagere prijze aangerekend worden, derwijze dat de klanten later genoeg zouden nemen met de verandering.

Wasserij De Gitschotel t./Wasserij Van Laethem.

Aangezien de eis strekt ten einde te horen zeggen voor recht dat het verweerster verboden wordt en is de cliënteel van aanlegster te ontnemen bij tussenkomst van de gewezen chauffeur van de Wasserij De Gitschotel, Jos Philips, en van verder de alzo gemaakte cliënteel te bedienen, als zijnde daden van oneerlijke en onwettelijke mededinging;

Aangezien de eis ontvankelijk en gegrond is;

Aangezien inderdaad de beroepsuitoefening van een wasuitbating of handelaar een speciale vorm aanneemt en deze werkwijze gesteund is op het bestaan van klantenronden, met andere woorden, een lijst van vaste cliënten opgeschreven volgens een bepaalde reisroute; deze ronden worden bediend door bepaalde vaste aangestelden die zowel de ronden als het cliënteel goed kennen en dagelijks bedienen;

Aangezien deze klantenronden een essentieel deel uitmaken van het handelsfonds van een wasuitbating, zoals het trouwens hetzelfde is voor een soephandelaar, melkventer, brooddrager enz.; deze klantenronden maken inderdaad een min of meer vast cliënteel uit en dit is dan ook de reden waarom een wasuitbating, soephandelaars, melkventers, brooddragers enz. niet aangezien worden als leurders;

Aangezien de rechtspraak nochtans vaststelt en beslist dat de werknemers vrij zijn te gaan werken waar zij het goed vinden en eveneens de rechtspraak bepaalt dat het cliënteel een « res nullius » is waarop niemand een privaat recht kan uitoefenen;

Aangezien het nochtans anderzijds niet kan geloochend worden dat er een mogelijkheid bestaat tot het overnemen of het afnemen van personeel en dat deze

gedragingen onder toepassing kan vallen van de wet op de oneerlijke mededinging wanneer zij gepaard gaat met bijzondere en bezwarende omstandigheden;

Aangezien deze bijzondere omstandigheden kunnen samengevat worden als volgt:

A) Wanneer deze daden een verwarring scheppen tussen de twee bedrijven.

B) Wanneer de diensten van de concurrent er door gedestrugeerd worden.

C) Wanneer de handelsgeheimen er door toegeëigend worden.

Aangezien het niet betwist wordt en het trouwens vaststaat dat genaamde Philips, Fontijnstraat, 75 te Borgerhout, in dienst was van aanlegster, zijn werk van chauffeur plots liet staan zonder voorafgaandelijke verwittiging noch vooropzeg, om onmiddellijk als chauffeur op 4 november 1963 in dienst van verweerster te treden;

Aangezien hij op gezegde maandag en eerstvolgende dagen in plaats van het wasgoed met de kamion van aanlegster bij de cliënten van deze te gaan afhalen, zulks gedaan heeft met de kamion van verweerster en voor rekening van de Wasserij Van Laethem;

Aangezien also op een paar dagen tijd, Philips er in geslaagd is een belangrijk gedeelte van de cliënteel van aanlegster op oneerlijke wijze naar verweerster te brengen;

Aangezien inderdaad, wanneer aanlegster, die plots zonder chauffeur voor de vervoerwagen waarmede de rondgang, door Philips vroeger verricht werd, kwam te staan, erin geslaagd was met enige vertraging de gezegde cliënteel te bezoeken voor opname van het wasgoed, zij eenvoudig vernemen kon dat het wasgoed reeds afgenomen werd steeds door Philips maar dan deze maal om het bij verweerster te bezorgen;

Aangezien, zoals blijkt uit een van de tegenpartij medegedeelde lijst, aanlegster een 90-tal cliënten, allen door chauffeur Philips bediend, ontnomen werden door verweerster die, alleenlijk zonder meer de chauffeur van aanlegster wegnam maar door deze eveneens een belangrijk gedeelte van de cliënteel;

Aangezien deze cliënteel van aanlegster niet alleenlijk bij de eerste afname van het wasgoed in november, in de waan gelaten werd dat niets veranderd was en Philips nog steeds in dienst van aanlegster was, maar dat zij de cliënteel verder bediende aan prijzen die wel te verstaan lager liggen, derwijze dat de onwetelijk afgenomen cliënten blijkbaar voldoening namen met deze omwisseling, des te meer zij dan nog bedacht werden met andere voordelen, zoals gratis wassen van bepaalde goederen;

Aangezien in algemene regel het afnemen van een cliënt een daad van gewone handel is; dat afnemen van meerdere cliënten door ze door publiciteit aan te trekken, eveneens en handelsdaad is waartegen iedere handelaar moet bestand zijn;

Aangezien dit echter niet langer meer zo is wanneer een ganse ronde wordt afgenomen, gedestrugeerd wordt en de bedoeling voorligt door beroep te doen op het handelsgeheim van de concurrent, deze geheimen tot de zijne te maken door verzwijging of verwarring;

Aangezien verweerster ten onrechte tracht te doen aannemen dat zij dertig nieuwe klanten zou gewonnen hebben door hare reklame, gezien inderdaad deze gezegde nieuwe cliënten, allen door dezelfde chauffeur Philips bediend worden, vroeger voor aanlegster, thans voor verweerster, en dat geen enkele klant van aanlegster, die niet door chauffeur Philips bediend werd, naar de Wasserij Van Laethem overgegaan is;

Aangezien het terzake niet bewist wordt dat Philips,

voorheen in dienst van aanlegster, juist door verweerster op zijn vroegere ronde werd te werk gesteld en aldus in de mogelijkheid gesteld werd verwarring te stichten tussen de wasuitbating van aanlegster en die van verweerster, temeer dat het uitgemaakt is door vaststellingen van gerechtsdeurwaarder Florival dd. 26 december 1963 dat de chauffeur Philips verzwegen heeft dat hij van wasuitbating en eigenaar veranderd was;

Aangezien de voorgaande overweging een logisch gevolg moet zijn uit de beschermingsmogelijkheid van het begrip handelsfonds of zelfs uit de loutere erkenning van dit begrip; dat inderdaad wanneer de rond van een wasuitbating, soep- of melkvoeders, of brood-dragers niet meer beschermd worden en het afnemen van zulke rond gedeeitelijk of geneel, maar in groep, of de poging ertoe, niet meer beschermd wordt, deze bedrijven dan ook het gevaar lopen niet verder meer te kunnen uitgebaat worden;

Aangezien het principe dat tot grondslag dient van de eerlijke mededinging is «eigen arbeid in de eigen aanbieding» en een der bijzondere bestanddelen van de documentatie van een handelaar die zijn waren bedeeit door eigen vervoermiddelen, de lijst is der klanten en de toerenlijst van de bedeling dezer klanten: dat degene die zich zonder toelating van dergelijke, niet in vrij verkeer gebrachte stukken bedient om het uitwerken van zijn concurrerende aanbiedingen te vergemakkelijken zonder twijfel een onrechtmatige mededinging begaat (Zie Gotzen T. II nr. 952 Tijdschrift voor sociaal recht — 1963 — nr. 1 — *Licéité du débauchage et de l'emploi par un tiers*);

Aangezien verweerster ingelicht werd door de aanlegster van de feitelijke omstandigheden die zich voordeden en verweerster het bewijs niet levert dat deze daden opgehouden zijn; dat bijgevolg het verbod dat aangevraagd wordt noodzakelijk is en aanlegster er nog een belang bij heeft;

Om deze redenen,

Melding makend dat de beschikkingen van artikel 2 van de Wet van 15 juni 1935 in acht genomen werden; verklaren de eis ontvankelijk en gegrond;

Leggen verbod op aan verweerster de cliënteel van aanlegster te ontnemen bij tussenkomst van de gewezen chauffeur van de Wasserij De Gitschotel, Jos Philips, en van verder de alzo gemaakte cliënteel te bedienen;

Verlenen akte aan aanlegster van haar schatting van het geding op meer dan 50.000 fr. enkel en alleen wat betreft de bevoegdheid en de aanleg;

Verwijzen verweerster tot de kosten van het geding tot heden begroot op zeven honderd vijftien frank.

Verklaren huidige bevel uitvoerbaar niettegenstaande beroep en zonder borgstelling.

NOOT: Verg. het bevel van 2 september 1964 van dezelfde rechtbank in een geval van concurrerende soephandelaars. R.W. 1964/65, 979.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

Kortgeding. — 15 oktober 1964.

Voorzitter: M. Meersseman.

Referendaris: M. Vandekerckhove.

Advocaten: Mrs. Grillet en Beele.

Wisselbrief. — Verlies van een bij gewone brief aan de trekker gezonden geaccepteerde wissel. — Toepassingsvoorwaarden van art. 88.

Art. 88 Wisselwet is toepasselijk op het geval, waarin de enige wissel door de acceptant bij gewone brief aan de trekker teruggestuurd, is verloren gegaan. Het niet per aangetekende brief toesturen van de wissel door de acceptant maakt in zijn hoofde geen onrechtmatige daad uit. De trekker kan in zulk geval op grond van het bevelschrift van de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel betaling van de zoekgeraakte wissel vragen en bekomen mits van zijn eigendom te doen blijken en tegen borgstelling.

Buiten deze twee voorwaarden moet de voorzitter niet onderzoeken of aan andere vereisten is voldaan. De borgtocht moet voldoen aan de artt. 2018 en 2019 B.W. en moet ter griffie van de Rechtbank van Koophandel gesteld worden. Bij het niet vinden van een borgtocht kan de eiser een pand stellen.

De in art. 91 wisselwet bepaalde termijn van drie jaar betreffende het vervallen van de borgstelling loopt vanaf de borgstelling.

Lobbestael t./ P.V.B.A. Almeubel.

Toepassende art. 2, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935; Gezien de daging van 2 oktober 1964, waarbij eiser ons vraagt dat wij machtiging zouden verlenen aan gedaagde om 39.485 fr., bedrag van een verlorengedane acceptwissel, aan eiser te betalen dit tegen borgstelling door eiser; kosten als naar rechte;

Overwegende dat partijen akkoord gaan over het volgend verloop van feiten:

Lobbestael trekt een wisselbrief van 39.485 fr. met vervaldag 30 september 1964 op de p.v.b.a. en deze tekent een acceptatie op 31 juli 1964 maar de acceptwissel, die door de p.v.b.a. zou opgestuurd zijn aan eiser, is wegens onbekende redenen verloren gegaan;

Overwegende dat de nieuwe wisselwet dienaangaande het volgende voorziet:

«Art. 88. Indien hij die onvrijwillig en toevallig buiten bezit van een al dan niet geaccepteerde wisselbrief gesteld is, het tweede, derde, vierde exemplaar enz. niet kan vertonen, kan hij de betaling van de vermiste wisselbrief vragen en ze verkrijgen krachtens een beschikking van de voorzitter van de rechtbank van koophandel, mits hij van zijn eigendom doet blijken en tegen borgstelling»;

«Art. 91. De in de artikelen 87 en 88 vermelde verbintenissen van de borg eindigt na drie jaren, indien er gedurende die tijd noch rechtsvordering noch rechtsvervolg is geweest»;

Overwegende dat de verweerster niet betwist dat eiser de eigenaar van de wisselbrief is;

Overwegende dat het niet toesturen van de wissel door aangetekende brief geen onrechtmatige daad in hoofde van verweerster uitmaakt daar geen enkele wettelijke, reglementaire of contractuele beschikking dergelijke verplichting op de acceptant legt (cfr. Cass. Fr. 27.2.1951, D. 1951, 329 en 20.12.1954, Bull. Cass. ch. Civ. décembre 1954, verbrekend een vonnis Hrb. Seine 24.3.1952, Rev. Trim. Dr. Comm. 1952, 849);

Overwegende dat naast deze eerste voorwaarde er een tweede door de wet wordt gesteld, nl. de noodzaak voor de eiser borg te stellen; dat, naast deze beide voorwaarden, geen andere door de voorzitter te onderzoeken vallen (niet b.v. dat de wissel wel werd geaccepteerd zoals Hof Douai voorhield, arrest 8.7.1948, Rev. Trim. Dr. Comm. 1949, 343, anders en terecht Cass. Fr. 9.2.1953, J.C.P. Somm. p. 49, zelfs wanneer de gedaagde betoogt de wissel niet te hebben aanvaard); dat art. 87 niet volkomen gelijkaardig is aan art. 88 W.W.);

Overwegende dat de borgtocht moet voldoen aan de voorwaarden gesteld bij de artt. 2018 en 2019 B.W. (Lyon-Caen Renault, T. IV, nr. 323);

dat, bij niet vinden van een borgtocht, de eiser een pand kan stellen (Lyon-Caen ibidem en art. 2041 B.W.);

Overwegende dat de borgtocht moet gesteld worden ter griffie van de rechtbank van koophandel (art. 440 en 441 Rv.);

dat deze artikelen inderdaad toepasselijk zijn op alle gevallen waarin de rechtbank van koophandel het stellen van een borgtocht beveelt (Garsonnet, 2e druk, T. 4, par. 1245, noot 3, p. 52);

Overwegende dat de solvabiliteit van de gestelde borg niet door de verweerster wordt betwist, zodat de rechtbank geen andere aanduidingen dienaangaande behoeft;

Overwegende dat de 3 jaren van art. 91 WW. lopen vanaf de borgstelling of de consignatie;

Om deze redenen,

Machtigen de p.v.b.a. om aan eiser het bedrag groot 39.485 fr. van een verlorengedane acceptwissel te betalen, dit tegen het stellen van borgtocht door de eiser die daartoe voorstelt de hr. A. Declerck, IJzerwegstraat te Sint-Jacobs-Kapelle, borg als dusdanig door de p.v.b.a. aanvaard, welke borgstelling moet gebeuren te onzer griffie overeenkomstig de wettelijke pleegvormen;

Kosten aan verweerster;

Verklaren dit bevelschrift uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

NOOT: Verg. Rb. Kph. Kortrijk, 12 maart 1955, R.W. 1955/56, 954.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST-NIKLAAS

1e Kamer. — 27 oktober 1964.

Voorzitter: M. Dirix.

Rechters: M.M. Poppe en Hacquaert.

Referendaris: M. Cloquet.

Advokaat: Mr. Brusseleers Jr.

Rechtspleging in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel. — Slechts één proces per dagvaarding. — Sanctie van die regel.

Een dagvaarding mag slechts één geschil tot voorwerp hebben. Het exploit waarbij verschillende geschillen worden ingeleid, is daarom niet noodzakelijk nietig of onontvankelijk voor het geheel, doch alleen voor de delen die een tweede, derde... geschil uitmaken t.o.v. het deel dat de eiser verklaart te willen behouden of dat de eiser moet vermoed worden alleen te willen behouden.

Kredietwaarborg t./ Vermeulen-Smet.

Overwegende dat verweerders niet verschenen zijn noch iemand voor hen;

Overwegende dat de vordering tot de betaling strekt van:

1. 22.032 fr. als bedrag van een geaccepteerde wissel;
2. 2.203 fr. als bedrag van een vergoeding voorzien ten titel van forfaitair strafbeding;
3. 450 fr. kosten van loonbeslag;
4. 236 fr. kosten van protest;

Overwegende dat de vordering alleen ontvankelijk is voor het bedrag van de wissel en van de protestkosten;

Overwegende dat in zover de vordering gesteund is op de wissel, zij inderdaad aan speciale regels gehoorzaamt namelijk de onmogelijkheid voor de rechter om termijnen van respijt toe te staan, waardoor dit punt van de vordering als volkomen onafhankelijk en zelfs strijdig voorkomt met bepalingen waarvan de toepassing aan het oordeel van de rechter kan onderworpen worden (zie Braas, II, nr. 832); zoals punten 2. en 4.;

Overwegende dat een dagvaarding alleen een geschil tot voorwerp mag hebben;

Overwegende dat het exploit waarbij verschillende geschillen ingeleid worden daarom niet noodzakelijk nietig of niet onontvankelijk is voor het geheel doch alleen voor de delen die een tweede, derde of meerder geschil uitmaken t.o.v. het deel dat de eiser verklaart te willen behouden of welke de eiser moet vermoed worden alleen te willen behouden;

Overwegende dat in onderhavig geval, de eiser dient vermoed te worden alleen de geschilpunten te willen behouden betreffende het bedrag van de wissel (punt 1) en het bedrag van de protestkosten (punt 4);

Overwegende dat eiseres het forfaitair strafbeding niet zou kunnen doen doorgaan als een beding dat deel zou maken van de cambiale overeenkomst die, om geldig te zijn, niet mag afhangen van voorwaarden of voorbehouden (Fredericq X, 26, bl. 84);

Om deze redenen:

De Rechtbank, gelet op artikelen 2 en 30 tot 42 van de wet van 15 juni 1935 die nageleefd werden;

Vonnissende bij verstek,

Verklaart de vordering alleen ontvankelijk wat betreft 3. 4., het bedrag van de wissel en van de protestkosten;

Verklaart de vordering, wat gezegde punten betreft, gegrond, dienvolgens verwijst verweerders solidair aan eiseres te betalen de som van 22.032 fr. en 236 fr. samen 22.268 fr., met de wettelijke intresten in zake van koophandel vanaf de dag van het protest tot de dagvaarding en met de gerechtelijke intresten sedertdien;

Wijst de vordering voor het meer gevorderde van de hand als niet ontvankelijk «hic et nunc».

Verwijst verweerders in de kosten van het geding.

NOOT. — Zie Cass. 14 mei 1903, Pas. I, 212 met conclusies van eerste advocaat-generaal Terlinden; Brussel, 30 mei 1956, J.T. 1957, 25 met noot Van Reepinghen; Kooph. Sint-Niklaas, 4 oktober 1955, R.W. 1955-56, 856; Nijvel, 8 januari 1955, Rec. Jur. Ni., 18; Kooph. Brussel, 30 juni 1955, J.C.B. 1956, 54.

Het gebeurt wel meer dat een schuldeiser in éénzelfde exploit dagvaardt op grond van een wissel en van een factuur, waarvoor de wissel geaccepteerd werd. De factuur wordt er bijgehaald om de eiser toe te laten zich te beroepen op een verhogingsbeding. Een gelijkwaardige situatie doet zich voor bij afbetalingscontracten.

Zie voor dergelijk geval Brussel, 15 januari 1964, R.W. 1963-64, 2119; het Hof past de regelen der verknochtheid toe (art. 37bis en ter van de wet op de bevoegdheid), al spreekt het niet van verknochtheid, maar van samengestelde vordering. Het gevolg daarvan is dat niet alleen de vordering over de hoofdsom aan de bevoegdheid van de vrederechter (art. 22 van de wet van 9 juli 1957) wordt onttrokken uit oorzaak van de wissel of het orderbriefje, maar ook de vordering betreffende het strafbeding. Dat doet vreemd aan, als men bedenkt dat zozeer de nadruk wordt gelegd op het abstract karakter van de wissel (zie A.P.R. Tw. Koop - Afbetalingsovereenkomsten, nr. 835, en de aldaar geciteerde rechtspraak en rechtsleer; zie nog Cass. 25 oktober 1962, J.T. 1963, 239; Brussel, 30 april 1964, J.T. 506; Tongeren, zetelend in handelszaken, 5 november 1964, R.W. 1964-65, 1167). De vordering op grond van de wissel is dus wel abstract genoeg om de gedaagde de excepties die hij uit het basiscontract kan halen, te ontzeggen, maar dan toch weer niet zo abstract dat een vordering op de wissel niet zou verkocht zijn met de vordering uit het basiscontract.

C. C.

KLACHTENCOMMISSIE IN ZAKEN VAN WERKLOOSHEID TE BRUSSEL

17 november 1964.

Voorzitter: M. P. Geysen.

Taalgebruik in gerechtszaken en in bestuurszaken. — Toepasselijkheid van de wet op het taalgebruik in gerechtszaken op een gerechtelijke handeling van een bestuursorgaan.

De wet van 2 augustus 1963 op het gebruik der talen in bestuurszaken is enkel van toepassing op de administratieve handelingen van de openbare besturen. Deze wet vertoont een lacune met betrekking tot de taalregeling voor administratieve handelingen van een te Brussel gevestigde gewestelijke dienst; nergens is bepaald tot welk taalgebied het onder zijn bevoegdheid ressorterend arrondissement der zes randgemeenten behoort.

De directeur van het gewestelijk bureau van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening te Brussel stelt een louter gerechtelijke handeling, wanneer hij beslist, dat de betrokkene een sanctie van uitsluiting van het recht op werkloosheidsuitkeringen wordt opgelegd. De wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken is hierop van toepassing.

Wanneer de betrokkene in een gemeente van het Nederlands taalgebied woonachtig is en de beslissing in de Franse taal zonder de geringste motivering betreffende een wijziging der proceduretaal wordt gewezen, is deze beslissing krachtens de artikelen 4 en 40 van de wet van 15 juni 1935 nietig.

Dubois t./ Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.

Gelet op de wet van 14 maart 1960 tot interpretatie en aanvulling van artikel 7 van de besluitwet van 28.12.1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid van de arbeiders en tot wijziging van de wet van 7.1.1958 betreffende de Fondsen voor Bestaanszekerheid;

Gelet op de wettelijke bepalingen betreffende de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening;

Gezien het dossier van de zaak en o.a. de beslissing van de Directeur van het gewestelijk bureau van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening te Brussel die op 24.1.1964 aan de eisende partij genotificeerd werd;

Gelet op de akte van beroep, op 31.1.1964 ingediend door de h. H. Hannaert, vakbondafgevaardigde, die de eisende partij vertegenwoordigt;

Overwegende dat het bedoeld beroep voldoet aan de voorwaarden van ontvankelijkheid;

Overwegende dat de genoemde directeur heeft geoordeeld dat de eisende partij werd ontslagen om billijke redenen ingevolge haar houding en dat hij haar in toepassing van de artikelen 100 en 103bis van het organiek besluit van het recht op de werkloosheidsuitkeringen uitsloot voor een periode van vier weken met ingang van 27.1.1964;

Overwegende dat beroeper de vernietiging vordert van de beslissing van de Directeur van het Gewestelijk Bureau, gesteld in de Franse taal, bij toepassing van de regels der taalwetgeving;

Overwegende dat beroeper zijn wettelijk domicilie heeft in de gemeente Buizingen, en deze gemeente in het arrondissement Halle-Vilvoorde ligt, behorende tot het Nederlandstalig taalgebied;

Overwegende dat voorafgaandelijk dient nagegaan of de beslissing van de Directeur van het gewestelijk bureau Brussel beheerst wordt door de taalregeling zoals voorgeschreven bij de wet van 2.8.1963 op het gebruik der talen in bestuurszaken dan wel bij de wet van 15.6.1935, aangevuld bij de wet van 9.8.1963, op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Ter zake de toepassingssfeer van de wet van 2-8-1963.

Overwegende dat de wet van 2.8.1963 op het gebruik der talen in bestuurszaken toepasselijk is, zoals bepaald bij artikel 1, 1° op de administratieve handelingen uitgaande van de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling, deze zijnde een gedecentraliseerde openbare dienst van de Staat; dat geen andere wet ter zake taalgebruik de administratieve handelingen van deze dienst regelt;

Overwegende dat echter niet al de handelingen van de Openbare Besturen of gedecentraliseerde openbare besturen onder toepassing vallen van de wet van 2.8.1963, op automatische wijze, enkel en alleen omdat ze gesteld worden door deze organen;

dat immers de wet ter zake zulks geenszins en nergens bepaalt;

dat eveneens, zoals blijkt uit de in de wet opgesomde soorten handelingen, en uit de studie van de voorbereidende parlementaire werken, de wet enkel de loutere administratieve handelingen beoogt (briefwisseling, acten, getuigenschriften, verklaringen, machtigingen, vergunningen);

dat inderdaad de verslaggever Saint-Remy de toepassingssfeer der wet omschreef als slaande op alle administratieve handelingen die uitgaan van de openbare diensten in de ruimste zin van het woord (Parl. Doc. Kamers, n° 331 (1961-63) n° 27, p. 4 in fine); en verder nog, bij de precisering van wat diende te worden verstaan onder de termen «voor zover zij in zake taalgebruik niet beheerst worden door een andere wet», dat deze «andere wet» een wet diende te zijn welke een identiek voorwerp had als onderhavige wet, n.l. het taalgebruik in administratieve aangelegenheden, zoals b.v. de administratieve aangelegenheden bij het leger beheerst worden bij de wet op het gebruik der talen bij het leger; dat aldus ook gemotiveerd wordt waarom administratieve handelingen in het ge-

rechtsapparaat beheerst worden door de nieuwe wet, gezien de aard der gestelde handeling, en de wet van 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken hieraan vreemd is; (idem, p. 5-6; cfr. het verslag voor de Senaat van de h. De Stexhe, dat spreekt van administratieve taken, Parl. Doc. Senaat, n° 304 (1962-63), p. 7);

Overwegende dat anderzijds in de Memorie van toelichting bij het wetsontwerp van de regering, Minister Gilson bij de omschrijving van de toepassingssfeer van de wet duidelijk het onderscheid maakt tussen administratieve handelingen en handelingen van gerechtelijke aard die eventueel door de administratieve overheidspersonen worden gesteld;

dat wat deze laatste categorie handelingen betreft, bepaald wordt dat deze onder toepassing vallen van de wet op het gebruik der talen in gerechtszaken, (Parl. Doc. Kamers, n° 331 (1961-62) n. 1, p. 1 in fine);

Overwegende dat zou kunnen opgeworpen worden, doch ten onrechte, dat verdere verklaringen zowel van de Minister als van de verslaggever in de Kamers (Parl. Doc. Kamers, n° 331 (1961-62) n. 27, p. 12) en volgens dewelke de administratieve rechtscolleges, zowel als de procedure desaangaande, zouden beheerst worden door de nieuwe wet, in tegenstrijd zouden zijn met wat voorafgaat;

dat inderdaad er geen tegenstrijdigheid bestaat, gezien administratieve rechtscolleges en raden van advies ook kunnen geroepen worden om op te treden in loutere administratieve aangelegenheden (v.b. Raad voor Economisch Onderzoek inzake Vreemdelingen, terzake de reglementering betreffende de beroepskaatren, Commissie van advies inzake werkloosheid, enz.), terwijl administratieve rechtscolleges ook kunnen geroepen worden om gerechtelijke handelingen te stellen (b.v. Klachtencommissie inzake werkloosheid, pensioenen, cfr. voetnota 5 in De Page, III, 1911; Mast, Overzicht van het administratief recht, h.1);

Overwegende dienvolgens dat ter zake dient nagegaan welke de aard is van de beslissing van de Directeur;

Overwegende dat zo de Directeur in het raam van de reglementering inzake werkloosheid, menigvuldige beslissingen van administratieve aard stelt, zoals het toekennen van werkloosheidsuitkeringen, enz. hij in onderhavige zaak onbetwistbaar een louter gerechtelijke handeling pleegde;

dat inderdaad de getroffen beslissing aan betrokkene een sanctie van uitsluiting van recht op werkloosheidsuitkering gedurende een bepaalde periode oplegt, daar waar hierover voordien geen betwisting omtrent het gewraakt recht bestond;

dat zoals de verslaggever Saint-Remy in zijn verslag aanstipt:

een handeling het karakter van handeling van gerechtelijke aard bekomt, luidens de rechtsleer, wanneer zij, ook in afwezigheid van de rechter gesteld, er toe strekt een geschil op te lossen; (Parl. Doc. Kamers, n° 331 (1961-62), n. 27, p. 8);

Overwegende dat door de litigieuze beslissing het tussen partijen bestaande geschil betreffende het in hoofde van betrokkene vermeende recht op werkloosheidsuitkeringen een oplossing bekam;

dat deze oplossing definitief kan worden indien betrokkene berustte in de beslissing en hiertegen niet in beroep ging;

Overwegende derhalve dat uit het voorgaande voortvloeit dat gezien de aard van de gestelde handeling van de Directeur, de wet van 9.8.1963 ter zake niet van toepassing is;

Overwegende dat in dit verband dient aangestipt dat deze wet een lacune vertoont ten opzichte van de taal-

regeling betreffende de louter administratieve handelingen van het gewestelijk bureau van de R.V.A. gevestigd te Brussel;

dat het ambtsgebied van het bureau zich territoriaal uitstrekt tot Brussel-hoofdstad, het afzonderlijk administratief arrondissement met eigen taalregeling, nl. de 6 gemeenten van artikel 7, gemeenten uit het Nederlands taalgebied en gemeenten uit het Frans taalgebied;

dat de zetel van bedoeld gewestelijk bureau gevestigd is te Brussel-hoofdstad;

Overwegende dat aldus dient vastgesteld dat artikel 23, 2 niet van toepassing is, daar het ambtsgebied van het bureau ruimer is dan een eentalig landsdeelte;

dat ook artikel 24 2 niet van toepassing is daar het ambtsgebied buiten de gemeenten behorende tot het Nederlands of Franstalig taalgebied ook nog de gemeenten van Brussel-hoofdstad omvat en deze van het afzonderlijk administratief arrondissement voormeld;

dat de beschikkingen van artikel 25 1 eveneens niet toepasselijk zijn daar dit artikel de taalregeling betreffende de zes gemeenten van het afzonderlijk arrondissement met eigen regeling niet omvat, gezien dit arrondissement immers niet behoort noch tot het Nederlands taalgebied (art. 3), noch tot het Franse taalgebied (art. 4), noch tot het arrondissement Brussel-hoofdstad (art. 6 1);

dat ten slotte artikel 26 een ander voorwerp heeft en dus evenmin van toepassing kan gesteld;

dat de loutere summieze besprekingen in het parlement, volgens de parlementaire documenten, hierover zijgend zijn voorbijgegaan;

Overwegende dat aldus terecht de vraag kan gesteld worden welk taalregime de administratieve handelingen beheerst uitgaande van de gewestelijke dienst Brussel van de R.V.A.;

dat in afwachting van een aanvullende wettelijke regeling, de oplossing wellicht kan gezocht worden in de zin van het aanwenden der taal van de plaatselijke dienst bevoegd over de gemeente waaronder belanghebbende ressorteert;

dat zulks zou overeenstemmen met de geest van de wet waar deze de eentaligheid der taalgebieden in de hand werkt en de nodige stabiliteit hieraan heeft willen verlenen, en anderzijds de gelijkheid der talen in Brussel-hoofdstad en de eerbied voor de tweede landstaal, taal van de minderheid, in de zes gemeenten van het afzonderlijk administratief arrondissement heeft willen consacreran (cfr. Parl. Doc. Senaat, n° 304 (1962-63), p. 5);

Betreffende de toepassing der wet van 15.6-1935 op het gebruik der talen in Gerechtshaken.

Overwegende dat zoals hoger uiteengezet de litigieuze beslissing van de Directeur van het gewestelijk bureau onder de toepassing valt van de wet van 15.6.1935 op het gebruik der talen in gerechtshaken;

Overwegende dat de gemeente Buizingen behoort tot het Nederlands taalgebied;

dat de beslissing van de Directeur van het gewestelijk bureau van de R.V.A. van Brussel gesteld werd in de Franse taal;

Overwegende nochtans dat zo artikel 4 van voormelde wet aan betrokkene de mogelijkheid biedt de taalwijziging te bekomen en aldus de omzetting van de gebruikte Nederlandse taal in de Franse taal, er niettemin vereist wordt dat betrokkene het bewijs aanvaardt dat hij geen toereikende kennis bezit van de Nederlandse taal en dat bovendien de beslissing van de

Directeur hieromtrent gemotiveerd zij;

dat de beslissing van de Directeur geen gewag maakt van de redenen waarom de wijziging der proceduretaal toegestaan werd, en dienvolgens in niets gemotiveerd werd;

dat bij toepassing van artikel 40 der voormelde wet de kwestige beslissing dienvolgens nietig is;

Gelet op de artikelen 100-103 van het organiek besluit van de Rijksdienst voor arbeidsvoorziening en de artikelen 229 en volgende van het koninklijk besluit van 20.12.1963, evenals op de wet van 2.8.1963 op het gebruik van de talen in bestuurszaken en de wet van 15.6.1935 op het gebruik van de talen in gerechtshaken;

Om deze redenen,

Beslist: dat het beroep van de eisende partij ontvankelijk en gegrond is;

dat de gewraakte beslissing wordt verbroken.

NOOT: 1. Vorenstaande beslissing maakt een onderscheid tussen administratieve handelingen van openbare besturen, waarop de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik der talen in bestuurszaken van toepassing is, en de gerechtelijke handelingen, die vallen onder de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtshaken.

Dit onderscheid geschiedt o.i. terecht. Het steunt op de rechtsleer en op de wetgeschiedenis. De Memorie van toelichting bij het wetsontwerp is terzake zeer duidelijk: «Daarentegen zijn de handelingen van gerechtelijke aard, die eventueel door de administratieve overheidspersonen worden gesteld, onderworpen aan de wet op het gebruik der talen in de gerechtshaken.» (Kamer van Volksvertegenwoordigers. Memorie van toelichting, 1961/1962, 331 nr. 1, blz. 1.)

Een gerechtelijke handeling is, aldus de gepubliceerde beslissing, deze waarbij een geschil tussen partijen wordt beslecht. De beslissing van de Directeur van een gewestelijke dienst te Brussel was in het Frans gesteld, hoewel de betrokkene woonachtig was in het Nederlands taalgebied; zij wordt vernietigd, niet op basis van de wet van 2 augustus 1963, maar wel op grond van de wet van 15 juni 1935.

2. De beslissing van de Klachtencommissie stelt een belangrijke lacune vast in de wet van 2 augustus 1963 op het taalgebruik in bestuurszaken: de wet voorziet geen taalregeling voor administratieve handelingen gesteld door een gewestelijke dienst gevestigd te Brussel, waarvan de werkkring Brussel-hoofdstad, het arrondissement der zes randgemeenten, en gemeenten uit het Nederlands en uit het Frans taalgebied omvat. In afwachting van een aanvullende wettelijke regeling stelt de beslissing als oplossing voor het aanwenden van de taal van de plaatselijke dienst, bevoegd voor de gemeente van de belanghebbende.

O.i. is de lacune niet gelegen in de taalregeling opgelegd aan gewestelijke diensten gevestigd te Brussel, maar wel in het feit dat de wetgever het arrondissement der zes randgemeenten niet als behorend bij het Nederlands taalgebied heeft vernoemd. Immers de bedoeling van de wet is duidelijk het land in vier taalgebieden in te delen. Daar de zes randgemeenten bij geen enkel taalgebied vernoemd worden, zouden zij een vijfde taalgebied vormen. Dit was in geen geval de wil van de wetgever. Het bijzonder statuut der zes randgemeenten is practisch identiek met dit van de gemeenten met bijzondere regeling langs de taalgrens, die in het Nederlands taalgebied gelegen zijn, zodat ook deze randgemeenten enkel tot het Nederlands taalgebied kunnen behoren.

In geval deze interpretatie wordt aanvaard dan is art. 25 § 1/b toepasselijk waarin bepaald wordt dat iedere gewestelijke dienst, waarvan de werkkring gemeenten uit hoofdstad-Brussel en uit het Nederlandse en Franse taalgebied bestrijkt onder dezelfde taalregeling valt als een plaatselijke dienst van hoofdstad-Brussel. Aldus komt men tot een wettelijke oplossing,

die dezelfde is als deze gesuggereerd door de Klachtencommissie n.l. wanneer de zaak localiseerbaar is in het Nederlandse of het Franse taalgebied, wordt de taal van dat gebied gebruik (art. 16 § 1 A 1, Wet 2 augustus 1963).

I.D.W.

INGEZONDEN BIJDRAGE

KNELPUNTEN OP TAALGEBIED IN HET RECHTSLEVEN TE BRUSSEL

In «Le Journal des Tribunaux» van 7 februari 1965 verscheen een artikel van de hand van Mr. Arthur Fontigny onder de titel: «De quelques anomalies de la loi du 9 août», waaraan we menen enkele opmerkingen te moeten vastknopen.

De auteur schijnt behagen te scheppen in het uitspreken van ongerijmdheden die zouden kunnen voortvloeien uit het feit dat aan de franssprekenden van de zes randgemeenten: Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem, en alleen aan de inwoners van die gemeenten, de persoonlijke faciliteit werd verleend de Franse procedure te eisen voor de vrederechten te Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wolvertem.

Voor Mr. Fontigny zouden al de inwoners van de kantons in kwestie het recht moeten hebben de omzetting van de procedure in het Frans te vragen. Terloops suggereert hij dat in al de tweetalige kantons van het arrondissement Brussel de formaliteit tot het bekomen van taalwijziging zou dienen versoepeld te worden, zodat overal, zoals in de drie voormelde kantons, een eigenhandig geschreven aanzoek niet meer zou vereist zijn, doch een door betrokkene getekende tekst zou volstaan.

Om het klaar te zeggen, het voorstel komt er op neer te trachten de drie voormelde zuiver nederlandstalige kantons om te vormen in tweetalige en de controle te vereenvoudigen, zodat het praktisch niet de partijen persoonlijk zouden zijn die de aanvraag tot taalwijziging aanvragen doch wel hun franssprekende raadslieden (die hun meestal van ambtswege worden aangewezen door de verzekeringen en andere organismen waarbij ze aangesloten zijn).

Als vondst is het er een die kan opwegen tegen die welke Mr. Fontigny de wetgever aanwrijft! Hij schijnt niet te kunnen aanvaarden dat de jongste taalwetten er op ingesteld zijn — theoretisch althans — te trachten het Nederlands karakter van de zes randgemeenten te vrijwaren en dat de voorrechten slechts ten behoeve van de franstalige inwoners van de randgemeenten kunnen verleend worden maar nimmer ten behoeve van de Brusselse agglomeratie, die onder druk staat van het franssprekend deel van de bevolking. Wat hij zou willen is: langs een uitzonderlijk voorrecht om, de franssprekende minderheid toe te laten de wet te spellen aan de nederlandstaligen in hun eigen kantons.

De wetten van 2 en 9 augustus 1963 voeren administratieve en gerechtelijke hervormingen door die wij hier niet ter sprake zullen brengen. Het oprichten van nieuwe vrederechten in het dichtbevolkt Brussels randgebied kan verantwoord worden door het verlangen de rechtsonderhorige veiliger onder zijn natuurlijke rechter te stellen door hem er dichter bij te brengen.

Wij zijn het eens met Mr. Fontigny om vast te stellen dat de wet van 9 augustus 1963 nutteloze bepalingen behelst en we beamen zijn opinie dat een

afgehaspelde wet luttel heil brengt. Men had kunnen rust laten waar vrede heerste. De wet van 3.8.1963 hoefde niet te tornen aan de toestand op taalgebied.

Te Wolvertem bijvoorbeeld zijn in de jongste tien jaren nog geen vijf zaken voorgekomen waarin taalwijziging en verzending werd gevorderd. Het is trouwens algemeen bekend dat ook in de zuiver Vlaamse kantons van het Brusselse en elders de franssprekenden even hoffelijk als de nederlandstaligen worden te woord gestaan.

Artikel 20 van de wet van 9 augustus 1963 behelst een bepaling die de vrederechten ten gronde raakt op taalgebied: in de kantons Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wolvertem moeten de vrederechter en een plaatsvervangende vrederechter het bewijs leveren van de grondige kennis van de Franse taal. Voor Wolvertem is zulks onbegrijpelijk en onaantvaardbaar. Dat kanton was tot en met de wet van 9.9.1963 onaangetast Vlaams gebleven. Theoretisch blijft het nog zijn eentalig karakter behouden; maar toch moeten *en* vrederechter *en* een plaatsvervanger er voortaan het bewijs voorleggen van de *grondige* kennis van het Frans. Het blijft ons een raadsel (une jolie trouvaille, zou Mr. Fontigny zeggen) waarom de wetgever zulks voor Wolvertem uitvond, daar waar voor de andere Vlaamse vrederechten van het arrondissement Brussel de regel geldt: de vrederechter of de plaatsvervanger.

De schijnbare bescherming van de Vlaamse integriteit die door de oprichting van de nieuwe kantons Kraainem en Sint-Genesius-Rode moest verwezenlijkt worden werd door de taalvoorwaarden, die gesteld worden voor de magistraten, gevaarlijk uitgehouden. Een enkele «gepaste» benoeming kan die integriteit doen verbasteren.

Vergeten wij niet dat de grondige kennis van het Frans moet bewezen worden door een getuigschrift te verwerven langs het beruchte taalexamen opgelegd aan de doctors in de rechten, kandidaat-magistraten. De minister van justitie ten spijt, die in het parlement verklaarde «qu'il s'agit d'une connaissance appropriée» bestaat deze notie niet in de wet en blijft bewust taalexamen een dobbelspel waarin de integer gebleven Vlaming praktisch weinig of geen kans heeft te slagen. Het taalexamen is een geduchte kluppel die de Vlamingen ten eeuwigen dage moet uitdunnen vóór de deur van de magistratuur in het Brusselse.

De weerslag van de taalbepalingen in de wet van 9.8.1963 op de samenstelling van het griffiepersoneel kan zeer nadelig uitvallen voor de rechtsonderhorigen. Het zullen niet de franssprekenden zijn die zich over de vondsten van de wetgever te beklagen hebben. De ondervinding te Brussel leert ons dat het verlenen van voorrechten aan franssprekenden het achteruitstellen van de Vlaamse rechten meebrengt.

Heel de Vlaamse rechtsgemeenschap is betrokken bij het gebeuren te Brussel. Daar heersen toestanden die

gewoonweg onduelbaar zijn: de toestand der Vlaamse advocaten bijv. in de leiding van tuchtraad enz., verdienen een bijzondere aandacht. Wij willen ons heden beperken tot de vondsten van de wet van 9.8.1963 en wat daarbij rechtstreeks ter sprake komt.

Wij volgen dan ook Mr. Fontigny in zijn besluit: de ongerijmdheden moeten er uit, en als hij het niet overbodig vindt zouden de levensbelangen van 93 % ééntalige Vlamingen mogen gevrijwaard worden tegen de toevallige belangen van 7 % tweetaligen.

De wantoestand in verband met de taaleisen die te Wolvertem werden uitgevonden dienen afgeschaft. Het taalexamen voor de doctors in de rechten moet onmiddellijk gewijzigd worden, o.m. door afschaffing van de vereiste «grondige» kennis, (die trouwens niemand in zijn eigen taal kan bereiken) en door afschaffing van het onderscheid tussen grondige en voldoende kennis. Dit laatste moet volstaan. Overigens zou het taalexamen dienen toevertrouwd te worden aan het Vast Wervingssecretariaat en anoniem behoren te wezen.

Men kan zich afvragen hoe het komt dat al die vondsten in de wet van 9.8.1963 slopen. Het lijkt ons te meer verwonderlijk daar geen enkele volksvertegenwoordiger zich om het geval schijnt te hebben bekommerd. Bij de parlementaire besprekingen van bewuste wet is er slechts één volksvertegenwoordiger geweest die iets schijnt opgemerkt te hebben, met name de heer Van Eynde J. (Kamerverslag van 18 juli 1963, blz. 63). Zal onze stem er wat aan verhelpen?

D. J. B.

BOEKBESPREKING

Mr. J. Valkhoff. — Inleiding tot het sociaal-economisch recht in Nederland. — 1964. N.V. Erven P. Noordhoff, Groningen. — H.E. Stenfert Kroesse N.V., Leiden. 160 blz.

Met het tot stand komen van de welvaartstaat heeft de bestuurlijke overheid steeds breder en dieper ingegrepen in het privaat leven. Dit heeft zich vooral doen gelden op sociaal en economisch gebied. Sporadisch, naar gelang de behoeften, zijn in Nederland zoals in de meeste Europese staten, een reeks wetten, algemene maatregelen van bestuur, ministeriële beschikkingen en lokale verordeningen uitgevaardigd, die voor doel hebben het sociaal en economisch leven te regelen. Zeer talrijk zijn de juridische commentaren, die over deze wetgeving werden gepubliceerd, doch het geheel was weinig overzichtelijk en meer en meer deed zich in de laatste tijd de behoefte gevoelen aan wetenschappelijke ordening. Daartoe heeft zeer veel bijgedragen het voortreffelijk Nederlands tijdschrift «Sociaal-economische Wetgeving» waarin, sedert enkele jaren, de beste specialisten de problemen, die verband houden met deze wetgeving, uitdiepen. Eindelijk heeft thans Prof. J. Valkhoff, hoogleraar aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam, een werk geschreven dat bedoeld is als een algemene inleiding tot het sociaal-economisch recht in Nederland.

Hij heeft dit gedaan met dezelfde eenvoud en klaarheid, die aan zijn vele vroegere geschriften hun bijzonder cachet verlenen. Het is zijn bedoeling geweest, in deze chaos van normen, die stilaan is uitgegroeid tot een afzonderlijke tak van het recht, grote lijnen te

trekken, algemene principes vast te stellen en alle gegevens te verzamelen, die zullen toelaten duidelijk het geheel te overschouwen.

Eerst zoekt de auteur de plaats die het sociaal-economisch recht inneemt in het geheel van de rechtswetenschap. Wanneer er zich voorzeker dooreenstrengeling van privaat- en publiekrecht voordoet en er zich talrijke privaatrechtelijke figuren in het sociaal-economisch recht voordoen, stellen wij toch een voortdurende verschuiving vast van het privaatrecht naar het publiekrecht, zodat het sociaal-economisch recht stellig bij het publiekrecht en wel bij het administratief recht dient ingedeeld.

In een beknopte historische schets van de ontwikkeling van het sociaal-economisch recht in Nederland leidt schrijver ons van in de tijd der Republiek, langs de regering van Koning Willem I en de overgang naar het moderne kapitalisme, tot de belangrijke invloeden, die uitgeoefend werden door de beide wereldoorlogen, de crisis en de bezetting, om dan, sedert de bevrijding, de brede ontwikkeling van het sociaal-economisch recht voor te stellen.

De bronnen van dit recht zijn zowel te vinden in de grondwet en in de internationale verdragen met vreemde mogendheden als in de vele maatregelen, genomen over heel de lijn van de administratieve hiërarchie.

Aan elk van deze rechtsbronnen wordt een afzonderlijk hoofdstuk gewijd.

Wetgeving op dit speciaal gebied is uiterst moeilijk en de wettelijke regelingen zijn soms weinig uniform en stabiel. Daarom is soepelheid en aanpassing nodig. De regering zal, alvorens een ontwerp in te dienen bij de Staten-generaal, steeds in brede kring advies inwinnen en dan heel de techniek gebruiken van de moderne wetgeving met kader-, basis-, machtingswetten en nog meer andere modaliteiten, waarvan Prof. Valkhoff ons menigvuldige voorbeelden geeft.

Zeer verscheiden kunnen de sociaal-economische wetten ook zijn wat betreft hun omvang, hun geldigheidsduur, hun werkingssfeer, terwijl ook de uitvoering van deze wetten zich in meerdere vormen voordoet.

Daar de Nederlandse grondwet de delegatie van wetgeving toelaat heeft de uitvoerende macht, door een uitgebreid net van algemene maatregelen van bestuur, het economisch leven willen regelen, waarbij meermaals het georganiseerd bedrijfsleven ingeschakeld wordt in de regelingen van de centrale overheid. Om de souplesse te bevorderen worden meestal de details van de ordening in algemene maatregelen van bestuur voorzien. Deze maatregelen zijn zeer talrijk en aan de hand van de meest belangrijke sociaal-economische besluiten tekent schrijver ons treffend de gelijkaardigheden en verschillen die zich hier voordoen.

Hetzelfde gebeurt nadien in twee afzonderlijke hoofdstukken voor de ministeriële beschikkingen en de verordeningen der plaatselijke overheden.

Zeer belangrijk is het kapittel dat door Prof. Valkhoff gewijd wordt aan de rechtsbescherming, waarin een duidelijk beeld gegeven wordt van de verschillende mogelijkheden van administratieve rechtspraak, zoals die thans in Nederland bestaan, zondar dat hierbij de rechtspraak van het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen en deze van de burgerlijke rechter verwaarloosd wordt.

Uiteindelijk bespreekt de schrijver de handhaving van het sociaal-economisch recht, door middel van strafsancities en civielrechtelijke sancities, alsmede door tuchtrechtspraak.

Door de Belgische lezer van dit uitmuntend boek zal het een gelukkig initiatief van de schrijver genoemd worden dat hij op het einde van zijn werk een beknopte samenvatting geeft van de inhoud der bijzonderste sociaal-economische wetten die in Nederland in werking zijn.

Wie kennis neemt van dit werk zal een zeer klaar inzicht hebben in hetgeen bij onze Noorderburen op het gebied van het sociaal-economisch recht werd verwezenlijkt en wij kunnen slechts de wens uitspreken dat spoedig ook voor ons land een gelijkaardig werk zou worden samengesteld.

René Victor.

BALIELEVEN

Vereniging der Jonge Balies

Op 24 februari 1965 had te Brussel een bijeenkomst plaats waaraan deelnamen een afvaardiging van het Verbond van Belgische advocaten, samengesteld uit de heer stafhouder A. De Gryse, voorzitter, Mr. A. Bayart, algemeen secretaris en Mr. Podevyn, adjunkt-secretaris en het voorlopig bureau van de syndicale vereniging, waarvan de oprichting werd besloten te Luik op 9 januari 1965, samengesteld uit de heren Mrs. P. Blomme, J. De Taeye, K. Ferdinand, J. Henry en M. Roberti de Winghe.

De afvaardiging van het Verbond van Belgische Advocaten verleent haar goedkeuring aan het opzet van de oprichting van een Vereniging van de jonge balies van het land.

Hierbij aansluitend hebben het voorlopig bureau van deze vereniging en de afvaardiging van het Verbond van Belgische advocaten beslist samen hun krachten te wijden aan de verwezenlijking van de te bereiken resultaten.

TIJDSCHRIFTEN

Bulletin van de E.E.G., jrg. 1965 - nr. 2 :

Hallstein W., Winston Churchill, In memoriam. — Sicco L. Mansholt, Een beslissende stap naar de gemeenschappelijke landbouwpolitiek.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1965 - nr. 8 :

Van Bemmelen, J. M., De toekomst van het gevangeniswezen. — Nolen W., Beroep op arbitraal beding voor

eerst in appel-procedure gedekt? — Gorter W. S. A. N., De Verenigde Naties als arena. — Wichers Hoeth L., Artt. 19 en 19a W. v. B. Rv. — Ariëns W. H., Ter Horst J., Commissie-Versnelling procedure. — Wijnen J. H. F., Schadevergoeding voor ingevorderd rijbewijs?.

nr. 9 :

Bondam P. A. C., De cassatieregeling voor de Nederlandse Antillen. — Langemeijer G. E., Bij het afscheid van Mr. J. C. Tenkink. — Van Löben Sels A. D. P. V., Armenwet. - Algemene Bijstandswet. — Genootschap tot verzekering.

Advokatenblad, jrg. 1965 - nr. 2 :

Van Werkum H. D., Advokatuur en omzetbelasting. — Wichers Hoeth L., E. E. G. Colloquium te Brussel. — Slagter, W. J., Matiging van schadevergoeding. — Hane-kroot, L., Excursie « Treblinka-Verfahren ». Beslissingen der raden van toezicht.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie, jrg. 1965 - nr. 4849 :

Nakken, D. P. A., Kadastraal praeludium (II). — Mulder A. A., Enige opmerkingen n.a.v. H.R. 14-2-1964, inzake de toepassing der artikelen 500 en 501 B.W.

Journal des Tribunaux, jrg. 1965 - nr. 4480 :

Smolders Th. en Godfrin J., Chronique des droits intellectuels pour 1962-1963 (suite et fin). — Jurisprudence. — Chronique Judiciaire.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jrg. 1965 - nr. 1 :

Fonteyne J., Encore la valeur des forces actives des chefs de ménages ouvriers et employés.

Revue de l'Administration, jrg. 1965 - nr. 2 :

Vauthier M., Conseil d'état. — Art de Geurir - Assistance Publique. Commission d'Assistance Publique et Domicile de Secours. — Bibliographie. — Enseignement. — Santé publique. — Stichelbaudt L., Etat civil. — Responsabilité. — Traitements et pensions des fonctionnaires communaux. — Revue de la jurisprudence.

Recueil Dalloz, jrg. 1965 - nr. 8 :

Savatier R., L'ordre public économique.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"